

P E T R M A C H

Úskalí evropské integrace

Druhé, doplněné vydání

cep

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Centrum pro ekonomiku a politiku

PETR MACH

*Úskalí
evropské integrace*

Druhé, doplněné vydání

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Praha 2003

Petr Mach

Úskalí evropské integrace
druhé, doplněné vydání

Vydal CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, únor 2003
Politických vězňů 10, 110 00 Praha 1, tel. 222 192 406

Sazba: Vladimír Vyskočil - KORŠACH

Tisk: PB tisk Příbram

ISBN: 80-86547-16-7

Obsah

Předmluva autora ke druhému vydání	7
Předmluva Václava Klause k prvnímu vydání	9
1. Evropská unie potlačuje konkurenci jurisdikcí	13
1.1 Konkurence právních řádů jako analogie tržní konkurence	13
1.2 Omezování konkurence právních řádů: podstata EU	16
1.3 Globální jurisdikce: nejvyšší cíl sociálních inženýrů	17
2. Komu slouží evropské normy?	19
2.1 Přísné normy nezvyšují blahobyt	20
2.2 Monopolizace moci umožňuje omezování svobody	20
3. Evropa není optimální měnovou oblastí	23
3.1 Teorie optimální měnové oblasti a mezinárodní přerozdělování bohatství	23
3.2 Historické příklady měnové unifikace	25
3.3 Komu prospěje euro?	28
4. Euro jako politický projekt mezinárodního přerozdělování	31
4.1 Národní měna znamená příjem pro státní rozpočet	31
4.2 Euro: největší mezinárodní transfer v dějinách	32
4.3 Politická rizika společné měny	35
5. Euro přináší Evropě hospodářské problémy	37
5.1 Pro Německo se euro stalo brzdou	38
5.2 České republice by zavedení eura přineslo vyšší inflaci	39
6. Kdy má ČR usilovat o připojení k euro?	41
6.1 Asymetrické šoky a procesy vyrovnávání platební bilance	43
6.2 Oddělené trhy práce si vyžadují oddělené trhy měn	48

7. Evropská unie přistoupila kvůli euru k cenové regulaci	51
7.1. Uspěchanost zavedení společné měny	52
7.2 EU preferuje regulaci před konkurencí	53
7.3 Prává povaha nadnárodní legislativy	54
8. Evropa není „optimální politickou oblastí“	57
8.1 Rovné hlasovací právo jako pramen státního přerozdělování	58
8.2 Multietnický stát jako pramen mezinárodního přerozdělování	60
8.3 Evropa není optimální politickou oblastí	62
9. Proč evropská ekonomika přestává růst	65
9.1 Hospodářská politika a teorie her	66
9.2 Teorie her a ekonomický růst	68
9.3 Evropská unie a teorie her	70
10. Nezdravé kořeny evropské integrace	73
10.1 Globální jurisdikce versus konkurence suverénních států	74
10.2 Human design versus human action	76
11. Alternativa vstupu do EU	77
12. Penězovod mezi Bruselem a Prahou	81
13. Lze z EU vystoupit?	85
13.1 Ústavní a neústavní vystoupení z EU	86
13.2 Metody vynucování nadnárodní legislativy	87
13.3 Rizika ukvapené intigrace	90
14. Vstup de EU by omezil svobodu občanů	91

Předmluva autora k druhému vydání

Tato knížka není vědeckou publikací. Z ekonomické teorie si sice vypůjčuji řadu konceptů, jejich znalost ale není ke čtení této publikace potřeba. Ekonomický je však základní princip mých úvah: všechno na světě, a tedy i evropská integrace, má přínosy i náklady, přičemž náklady mohou převážit. Stručně řečeno - **nic není zadarmo**.

Občané budou v červnovém referendu hlasovat o tom, zda ukončí unikátní desetileté období, kdy o zákonech platných na území České republiky rozhodovali, ať dobře či špatně, zástupci volení výhradně občany České republiky; zda obětují princip národní suverenity. Tato knížka by měla přidat do rozhodování o případném vstupu do EU **argumenty, které se pravděpodobně neobjeví ve vládní informační kampani před referendem o vstupu do EU**.

Svým vzděláním jsem monetární ekonom. Asi polovina textů v této knížce se proto zabývá **důsledky zavádění jednotné evropské měny - eura**. Měnová teorie mě ovšem inspirovala k aplikaci některých jejích poznatků na další oblasti. Např. v kapitole **Evropská unie potlačuje konkurenci jurisdikcí** rozšiřuji pojem **měnová konkurence** na obecný problém **konkurence právních řádů**. V kapitole **Evropa není „optimální politickou oblastí“** parafrázuji koncept **optimální měnové oblasti** a analogicky definuji pojem **optimální politická oblast**.

Druhé vydání je oproti prvnímu vydání z března 2002 do-

plněné o čtyři nové kapitoly: **Euro přináší Evropě hospodářské problémy** (Kapitola 5), **Jak bude fungovat penězovod mezi Bruselem a Prahou?** (Kapitola 12), **Lze z EU vystoupit?** (Kapitola 13), **Vstup do EU by omezil svobodu občanů** (Kapitola 14). Kapitola, která se v původním vydání jmenovala Evropská unie a teorie her, je doplněná a přejmenovaná na **Proč evropská ekonomika přestává růst**. Ostatní kapitoly jsou uvedeny v nezměněné podobě.

Petr Mach, leden 2003

Předmluva

Václava Klause k prvnímu vydání

Evropská integrace a vstup do Evropské unie právem patří k nejdiskutovanějším tématům dnešní České republiky. Plánovaný vstup do EU v roce 2004 se blíží a spolu s ním krystalizují názory občanů i politických stran na proces rozšiřování unie i na budoucnost evropské integrace. Sílí obavy, že Evropská unie směřuje k centralistickému, federalistickému modelu, a tím sílí i otazníky nad budoucností národních států.

Jsem rád, že tolik potřebnou diskusi o evropské integraci obohacuje Petr Mach, analytik Centra pro ekonomiku a politiku a jedna z nejvýraznějších postav nejmladší generace českých ekonomů. Knížka, kterou čtenář dostává do rukou, shrnuje texty, které autor uveřejnil v různých časopisech doma i v zahraničí, texty, které mají společné tematické pojítko: kritiku evropské integrace.

Přínosný je autorův koncept konkurence právních rádiů jako analogie tržní konkurence, protože je pravda, že Evropská unie není jen o bezcelním obchodu mezi jednotlivými členy, ale i o pravidlech a normách, jimž jsou národní legislativy podřizovány. Názor, že EU je dalším pokusem o globální jurisdikci, je provokativní, ale do značné míry podložený.

Cenná je autorova analýza německých národních zájmů v procesu rozšíření EU. Nahlédnutí, že každá norma, která

v bohatém Německu znamená kodifikaci statu quo, znamená pro chudší Českou republiku drabé přizpůsobení, je korektní. Umělé přenesení nejen měny, ale i celého právního řádu západního Německa, zásadně prohloubilo transformační náklady na území bývalé NDR.

Tezi, že EMU není optimální měnová zóna ve smyslu Mundellovy definice, hájíme na všech fórech. Autor přichází s přesvědčivými historickými příklady – rozdílem mezi severní a jižní Itálií a východní a západní částí Německa v době po sjednocení. Ačkoli rozdílné míry nezaměstnanosti v těchto regionech jsou dány spíše strukturálně, umělé nasazení společné měny do nehomogenního tržního prostoru určitě přizpůsobování nenapomáhá.

Myšlenku, že euro je politický projekt mezinárodního přerozdělování, dokládá autor tím, že národní měna znamená příjem pro státní rozpočet (příjem z ražebného). Současně při vzniku eura došlo k obrovskému přesunu aktiv národních bank na centrální banku ve Frankfurtu. Příběh, že euro znamená největší mezinárodní transfer v dějinách, je proto na místě.

Knížka Petra Macha nevyužívá jen známé poznatky ekonomické teorie, ale zavádí i řadu nových a originálních konceptů – např. aplikaci teorie her na evropskou integraci, pojem optimální politické oblasti apod. To, že naše argumenty pro vstup do EU mohou být z druhé strany branic argumenty proti našemu přijetí, je pravda. Právě proto mezi členskými a kandidátskými státy dochází při procesu rozšíření k obtížnému a tvrdému vyjednávání.

Věřím, že nová publikace Centra pro ekonomiku a politiku obohatí domácí diskusi o evropské integraci. Pokud při-

spěje k tomu, že paušální soudy o eurooptimismu či europesimismu nabradí střízlivá a klidná analýza probíhajících procesů, budu rád. Nevěřme fatalismu konstruktérů evropského superstátu. Osud dalšího směřování Evropy a Evropské unie zůstává v rukou nás – Evropanů.

Václav Klaus, březen 2002

Podívejte se, zda zákon bere určitým osobám to, co jim patří, a dává to jiným osobám, kterým to nepatří. Podívejte se, zda zákon neznevýhodňuje jednoho občana na úkor druhého... Potom zrušte tento zákon bez odkladu, jelikož to není pouze zlo samo o sobě, ale je též zdrojem pro další zla, jelikož vyvolává odvetu. Jestliže takovýto zákon nebude ihned zrušen, rozšíří se, znásobí se a vyvine se v systém.

Frédéric Bastiat, Zákon, 1850

1. Evropská unie potlačuje konkurenci jurisdikcí

Komunistický systém znamenal extrémní potlačení svobody jednotlivce. Toto potlačování svobody jednotlivce omezovalo fungování konkurence – jak konkurence výrobků a služeb, tak i konkurence idejí. Omezení konkurence výrobků a služeb znemožňovalo hospodářskou prosperitu a omezení konkurence idejí znemožňovalo nejlepší možnou nabídku v kultuře, vědě či politice.

Stručně řečeno, svoboda umožňuje konkurenci a konkurence je předpokladem blahobytu. Těm, kteří na trhu nakupují, dává konkurence svobodu volby. Ty, kteří na trhu nabízejí své služby, konkurence motivuje k poskytování stále lepších služeb a neumožňuje jim mít přemrštěné ceny. Důsledkem působení konkurence je proto růst životní úrovně. Tam, kde zákony neomezují nabídku služeb a svobodu volby, může konkurence blahodárně působit.

1.1 Konkurence právních řádů jako analogie tržní konkurence

Protože v komunismu chyběla konkurence, chyběla i prosperita. I p

roto si někteří naši spoluobčané vybrali emigraci – přestože s takovým krokem byla spojena velká rizika a náklady. Zvolili si lepší právní řád, kapitalismus. Komunisté se konkurence právních řádů obávali neméně než konkurence na trhu – proto postavili ostatné dráty a berlínské zdi. Dobře

věděli, že v konkurenci právních řádů by komunismus prohrál na celé čáře. Nakonec se komunismus zhroutil právě proto, že se vládě nepodařilo občany stoprocentně izolovat od kapitalistického světa a útržky západního způsobu života – pronikající skrze vyprávění těch, kteří se dostali „ven“, a nakonec i skrze nová média, jako počítače, satelitní přijímače, kopírky, atd. – umožnily lidem provádět srovnání.

Jinými slovy, konkurence neexistuje pouze na trhu mezi jednotlivými výrobky a dodavateli, ale existuje i mezi jednotlivými právními řády. Konkurence právních řádů ale zdaleka neznamena jen volbu mezi kapitalismem a komunismem. Konkurence se – ku prospěchu občanů – projevuje dnes a denně i mezi demokratickými státy, které svojí legislativou přitahují nebo odrazují daňové poplatníky – občany, turisty, investory.

Stát, který uvaluje příliš vysoké daně na zisk právnických osob, může čelit odlivu společností a následně poklesu daňových příjmů a růstu nezaměstnanosti. Stát, který financuje deficit nadměrným tištěním peněz a zažívá hyperinflaci, může upozorovat, že se jeho občané uchýlili k placení cizími měnami a tiskařské stroje neprospějí státní pokladně už nijak. Stát, v němž založení soukromé společnosti znamená nekonečné útrapy, může čelit tomu, že lidé s nápady budou odcházet podnikat do ciziny. Stát, který uvaluje vysoké daně na bohaté, bude čelit tomu, že dobře placené sportovní hvězdy budou trvale bydlet v zahraničí a ve své původní vlasti neodvedou státu už ani korunu. Stát, který uvaluje vysoké daně z benzínu, bude čelit tomu, že jeho občané budou jezdit tankovat za hranice. Stát s vysokou kriminalitou nepřitáhne turisty ani investory. Naopak takový stát přiměje své občany k emigraci, občané budou „hlasovat nohama“ pro lepší právní řád.

Pojmy jako „daňová konkurence“, „měnová konkurence“ nebo „hlasování nohama“ se usídlily v učebnicích ekonomie. Jde ale o obecnější fenomén, o právní fenomén, o konkurenci jurisdikcí.

Konkurence oblastí působnosti práva – a tedy jejich právních řádů – je stejně tak důležitá jako konkurence na trhu. Je to poslední instance, která brání státům mít extrémně vysoké daně, nesnesitelnou regulaci podnikání a totálně zvrácené zákony nerespektující soukromé vlastnictví. Díky daňové konkurenci poklesly ve světě sazby daně z příjmů právnických osob za posledních dvacet let o několik desítek procent. I díky měnové konkurenci zažívají vyspělé země v posledních dvaceti letech jen mírné inflace.

Tabulka 1: Vývoj horních sazeb daně z příjmu právnických osob v Evropě

Země	1986	1991	1996	1999	změna 1999 oproti 1986
Česká republika	75,0	55,0	39,0	35,0	-53,33 %
Německo	56,0	50,0	45,0	54,0	-3,57 %
Švédsko	52,0	30,0	28,0	28,0	-46,15 %
Dánsko	50,0	38,0	34,0	32,0	-36,00 %
Řecko	49,0	46,0	35,0	40,0	-18,37 %
Belgie	45,0	39,0	41,0	40,2	-10,67 %
Francie	45,0	34,0	33,3	41,7	-7,33 %
Lucembursko	40,0	33,0	33,0	39,6	-1,00 %
Itálie	36,0	36,0	36,0	37,0	2,78 %
Holandsko	35,0	40,0	40,0	35,0	0,00 %
Španělsko	35,0	35,0	35,0	35,8	2,29 %
Velká Británie	35,0	34,0	35,0	31,0	-11,43 %
Finsko	33,0	23,0	28,0	28,0	-15,15 %
Portugalsko	47,0	36,0	36,0	37,4	-20,43 %
Irsko	50,0	40,0	40,0	28,0	-44,00 %
Rakousko	55,0	30,0	34,0	34,0	-38,18 %

Zdroj: Leoš Víttek, Disertační práce VŠE 2001

Když některý stát přistoupí např. ke zrušení monopolu a privatizaci telekomu a občané pocítují zkvalitnění služeb a snížení cen, veřejné mínění si i v dalších zemích vynutí krok tímto směrem. Když jiný stát prodá národní aerolinie, liberalizuje letecký trh a výsledkem jsou levnější a kvalitnější lety, budou stejný prospěch z kapitalismu chtít mít i u sousedů. Diverzita v národních politikách umožňuje provádění různých politik, a ty dobré mohou být napodobovány. Naproti tomu podřizování hospodářské politiky nadnárodnímu rozhodování znemožňuje vytváření a napodobování dobrých vzorů a bere lidem svobodu volby.

Národní suverenita a konkurence jurisdikcí jsou stejně důležité podmínky prosperity jako svoboda jednotlivce a tržní konkurence v rámci státu. Pluralita právních řádů je nezbytnou (nikoliv však postačující) podmínkou svobody jednotlivce. Bez existence mnoha národních právních řádů není konkurence právních řádů možná a lidé by podléhali jedinému monopolnímu právnímu systému, stejně jako podléhají nabídce monopolního výrobce, když je omezena svoboda jednotlivců a není dovolena tržní konkurence.

1.2 Omezování konkurence právních řádů: podstata EU

Bohužel, Evropská unie se vydala cestou omezování konkurence právních řádů. Evropská unie není zdaleka jen o bezcelním obchodu mezi jednotlivými členy, ale také o stále nových pravidlech a normách, kterým jsou národní legislativy podřizovány. Chce mít nějaký stát nižší daně? Evropská unie hovoří o „škodlivé“ daňové konkurenci a nařizuje minimální sazby daní. Mají mít občané možnost platit markami, když jejich drachmy podléhají inflační zkáze? Evropská unie

zavádí jedinou měnu! Vystačí v některé zemi hostinští bez umyvadel na fotobuňku? Evropská unie produkuje jednotné normy vztahující se na všechny členské země bez ohledu na jejich potřeby. Evropská unie unifikuje zákony a podzákonné normy, a tím omezuje konkurenci právních řádů mezi svými členy. Unifikace právních norem se děje pod libozvučným heslem harmonizace, jejím výsledkem ale má být monotónní legislativa.

Evropská unie dokonce chce, aby její pravidla přijímaly i země mimo její jurisdikci. Mnohé země na východ od Evropské unie již pod jejím tlakem přizpůsobily evropským normám své daňové sazby i regulaci podnikání a pracovněprávních vztahů a mnohé z nich své měny svázaly s eurem. Evropská unie tlačí k přijímání svých norem dokonce i země daleko na jihovýchodě kontinentu, které stejně nikdy nepřijme za své členy a které zůstanou jen jejími satelity.

1.3 Globální jurisdikce:

nejvyšší cíl sociálních inženýrů

Evropská unie nezahrnuje celý svět. Globální jurisdikce – jediný monopolní stát, ze kterého již není kam emigrovat – zůstává stále jen fikcí snů a námětem na politický horor. Dopředu je ale třeba takové vize odmítnout a netleskat intelektuálům, kteří globální jurisdikci prosazují. Je třeba kritizovat politiky usilující o potírání daňové konkurence. I jednotnou měnu je třeba posuzovat z hlediska omezení konkurence. Je třeba bránit se jednotným normám regulujícím naše životy podle jednotného bruselského mustru.

Je-li konkurence obecně dobrá, pak je dobrá nejen na trhu mezi jednotlivými výrobci a jejich produkty, ale i mezi jednotlivými jurisdikcemi a jejich právními řády.

2. Komu slouží evropské normy?

Podstatu trhu a hospodářské globalizace vystihl v r. 1752 britský filosof a ekonom David Hume, když napsal: „*Podnikatelé postupně přesouvají výrobu ze zemí, které díky nim již zbohatly, a směřují do jiných zemí, které je přitahují lacinějším materiálem a levnější pracovní silou. To vede následně i v těchto zemích k růstu bohatství a ze stejných důvodů jsou i ony nakonec opuštěny.*“¹ Pravdu tohoto tvrzení poznává i česká ekonomika, do níž přicházejí zahraniční investice vysokým tempem, naše životní úroveň roste, ale někteří cizí podnikatelé již raději pro své investice volí země ještě levnější a – ekonomicky svobodnější. Proto je zničující, když náš stát produkci českých firem ještě zdražuje vysokými daněmi z podnikání, vysokým zdaněním pracovní síly a v neposlední řadě regulačními normami, které dále celou výrobu zdražují.

Neustále však slyšíme, že všelijaká stále nová a nová regulační opatření musíme zavádět, abychom byli kvalifikováni ke vstupu do Evropské unie. Proč však Evropská unie chce, abychom rychle přijali všechny její normy? Je přeci zjevné, že nové a nové regulace omezují komparativní výhody a konkurenceschopnost našich podnikatelů a zaměstnanců.

1) David Hume: O penězích. In: Laissez Faire 1/2000, str. 1.

2.1 Přísné normy nezvyšují blahobyt

Někdo by se mohl domnívat, že evropské normy nám zvýší blahobyt. Vždyť díky nim musí výrobci přivádět na trh bezpečnější, tišší a modernější výrobky s delší záruční lhůtou. Potíž je v tom, že každá norma, která v bohatém Německu znamená kodifikaci statu quo, znamená pro chudší Česko drahé přizpůsobení. Životní úroveň nelze nařídít normou. Naplňování nenaplněných norem je vždy na úkor jiných výdajů. A je nutno dodat, že na úkor výdajů, které by umožnily ekonomické dohnání Německa. Jestliže např. naše vláda pod pokutou 20 milionů nařizuje, jak hlučné mohou být nové stavební stroje, sekačky na trávu nebo vysavače (Nařízení vlády č.194/2000 Sb.), zvyšuje tím výrobcům náklady, bez ohledu na to, co by preferovali spotřebitelé. Nepřiměřené standardy zdražují produkci a brání lidem směřovat peníze tam, kde slibují nejvyšší výnos a potažmo rozvoj a dosažení vyšších standardů tehdy, až to bude přirozeně odpovídat ekonomické úrovni. Importované normy omezují komparativní výhody a konkurenceschopnost a fixují zaostalost. Povinnost vyrábět nehlučné stroje znamená vyrábět méně strojů.

Podobná nařízení jsou prý nutná, abychom splnili „kapitulu o volném pohybu zboží“ v jednání o přičlenění k Evropské unii. Jenže obsahem kapitoly „volný pohyb zboží“ je navzdory jejímu ušlechtilému názvu hora nařízení a zákazů o tom, co se smí a nesmí uvádět na trh.

2.2 Monopolizace moci umožňuje omezování svobody

Znamená to, že neomezovaná konkurence z kandidátských zemí by pro občany Evropské unie byla nevýhodná? Samozřejmě že ne! Konkurence je proces, který vždy umož-

ňuje směnu výhodnou pro obě strany kontraktu. Oboustranná výhodnost je podstatou každé dobrovolné směny. Kdybychom mohli se svým zbožím volně konkurovat na evropském trhu, občané EU by si kupovali levnější zboží vyrobené tam, kde jsou nižší náklady, nižší daně a menší regulace. To, co skutečně volná mezinárodní konkurence brzdí, je socialistické přerozdělování a regulace lidských životů.

Volná mezinárodní konkurence bere politikům moc. Nejprominentnější z evropských socialistů, německý kancléř Gerhard Schröder prohlásil: *„Že bychom tzv. rozvojové země ponechali volně hře tržních sil absolutně nepřipadá v úvahu. To je důvod, proč jsme tak neochvějně pro politickou kontrolu procesu globalizace, pro vynucování politických a etických principů ve světové ekonomice ... Národní vlády se svým omezeným rozsahem mají ve světě mezinárodně integrované produkce, v němž si globální hráči mohou vybírat nejlepší umístění pro své aktivity po celém světě, velice omezenou možnost něčeho dosáhnout.“*²

Tato slova se vztahovala na rozvojové země, které jsou mimo německou jurisdikci. Africké, latinskoamerické či asijské země neaspírají na členství v EU, a tak jim ani nemůže EU nařizovat, co a jak smějí vyrábět. Může však vůči nim uplatňovat obchodní restrikce pod praporem „sociálního dumpingu“. Nám dává Evropská unie jinou nabídku: nebudou obchodní restrikce, když naše výrobky budou odpovídat evropským normám.

Nikoliv ušlechtilá snaha o blahobyt ostatních evropských národů, ale „ochrana“ německého trhu před konkurencí je hlavním důvodem, proč němečtí politici podporující rozšíře-

2) Projev Gerharda Schrödera, 4. září 2001 na berlínské konferenci „Evropská hospodářská politika – trendy a příležitosti“ (zdroj: www.spd.de)

ní EU: „Právě kvůli touze udržet ... náš evropský model jsme my Němci odhodláni sjednotit a rozšířit Evropskou unii. Rozšíření Evropské unie je odpovědí Evropy na globalizaci. Bez úzké kooperace mezi Evropany nebudeme schopni globalizaci politicky ovládat.“³ Němečtí politici si uvědomují, že jejich „evropský model“ nelze v celosvětové konkurenci udržet. Aby si uchovali moc regulovat životy svých občanů a přerozdělovat jejich bohatství, požadují, aby stejně nevýhodná svazující opatření uplatňovali i v okolních zemích.

Skutečným smyslem norem EU není zvýšení našeho blahobytu, ale zdražení naší produkce a potlačení naší konkurenceschopnosti. Nenechme se zmást vidinou tzv. volného trhu Evropské unie. Trh, kde stát nařizuje, co se smí a co nesmí vyrábět, totiž žádným volným trhem není.

3) Projev Gerharda Schrödera, 4. září 2001 na berlínské konferenci „Evropská hospodářská politika – trendy a příležitosti“ (zdroj: www.spd.de)

3.

Evropa není optimální měnovou oblastí

Evropská unie přistoupila k dalšímu významnému kroku v hospodářsko-politické integraci – k zavedení jednotné měny euro. Mnoho bylo již napsáno o výhodách eura. Každému občanovi je srozumitelné, že ušetří na směnářských poplatcích při svých cestách do ciziny; každému obchodníkovi je jasné, že společná měna jej zbaví starostí o měnové výkyvy při obchodování s evropskými partnery. Měnová integrace má však bohužel i negativní důsledky, o nichž se nemluví a které nejsou na první pohled zřejmé. Jak napsal před 150 lety francouzský ekonom a politik Frédéric Bastiat, je tragické, když se berou v úvahu jen na první pohled viditelné, pozitivní důsledky: *„Mezi špatným a dobrým hospodářem jest tento rozdíl: prvý se chopí viditelného účinku, druhý dbá účinků, které jest viděti i účinků, které nutno předvídati. Rozdíl ten jest obromný, protože se stává skoro vždy, kdy bezprostřední následek jest příznivý, že následky pozdější jsou zhoubné a naopak.“*⁴

3.1 Teorie optimální měnové oblasti a mezinárodní přerozdělování bohatství

Existenci na první pohled neviditelných aspektů zavedení jednotné měny odhalil nositel Nobelovy ceny za ekonomii

4) Frédéric Bastiat: Co je vidět a co není vidět, Nakladatelství Volné myšlenky československé, Praha, 1923 str. 13. In: Sborník textů č. 11, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2001

Robert Mundell ve svých pracích o „optimálních měnových oblastech“. Pokud dvě části společné měnové oblasti nejsou dostatečně homogenní, aby mezi nimi mohlo docházet k snadnému přesouvání kapitálu a pracovních sil, povede existence jednotné měny dříve či později k růstu nezaměstnanosti a zpomalení růstu v oblastech postižených poklesem exportu či poklesem přílivu investic. Úspěšnější regiony budou nakonec nuceny na méně úspěšné doplácet. Příčinou tohoto jevu je jednotný měnový kurz pro obě části měnové oblasti, který narušuje komparativní výhody mezinárodního obchodu.

Kurz měny je dán poptávkou po této měně a nabídkou této měny. Poptávku tvoří exportéři, kteří proměňují své zahraniční tržby do domácí měny, a zahraniční investoři, kteří nakupují domácí měnu, aby za ni nakupovali domácí aktiva. Nabídku tvoří importéři, kteří domácí tržby mění za cizí měny, a domácí investoři, kteří nabízejí domácí měnu, aby získali měnu země, kde chtějí investovat. Kurz je současně klíčovou cenou, která má vliv na rozhodování importérů, exportérů i investorů.

Představme si měnovou oblast, která je tvořena jednou částí bohatší a rozvinutější, a druhou částí chudší a zaostalejší. Kurz bude pro obě části stejný bez ohledu na to, z které části oblasti pocházejí exportéři či do které části směřují investoři. To má vážné důsledky pro obě části měnové oblasti.

Pokud investice směřují převážně do bohatší části, a rovněž exporty pocházejí převážně z bohatší části, přispívá k „tvrdosti“ měny převážně bohatší část měnové oblasti. Chudší část tento kurz sdílí, což jí umožňuje levněji dovážet. Bohatší část bude mít přebytek platební bilance a chudší část deficit, byť bilance měnové oblasti jako celku bude v rovnováze.

Pokud by obě takové části měnové oblasti vytvořily své vlastní měny, nové kurzy obou by se záhy odchýlily. Vzhledem k vyšší poptávce po měně bohatší části by se měna bohatší části zhodnotila a měna chudší části by depreciovala. Obyvatelům bohatší části by se zlevnily dovozy. Chudší části by se dovozy zdražily, export by se začal více vyplácet a investování v ní by bylo výhodnější. Země by mohla plně těžit ze svých komparativních výhod, které by nebyly narušeny pokřiveným kurzem.

Při existenci společné měny bohatší část dováží ze zahraničí méně než vyváží, což sice přispívá k udržování vysoké poptávky po práci – a nízké nezaměstnanosti – na druhé straně však spotřebovaná hodnota je nižší než hodnota vytvořená. Chudší část si díky „tvrdé“ měně užívá nezaslouženě laciných dovozů, na straně druhé poptávka po pracovní síle je nižší a nezaměstnanost vyšší. Společný kurz vytváří přerozdělování bohatství tím, že bohatší část spotřebovává méně než vytváří a chudší část spotřebovává více než vytváří. Ovšem výhoda, kterou chudší část má v podobě levného dovozu, na který si sama nevydělala, je draze vykoupena trvalým zaostáváním a vysokou nezaměstnaností.

Navíc, pokud má společná měnová oblast i společnou fiskální politiku, bohatší část přispívá chudší části formou transferů na zvýšené podpory v nezaměstnanosti a případné další federální projekty politiky zaměstnanosti, jako jsou např. veřejné stavební projekty, dotace postiženým podnikům apod.

3.2 Historické příklady měnové unifikace

V r. 1926 došlo ke sjednocení měn mezi severní a jižní Itálií, když nový zákon vzal právo vydávat peníze bankám na Sicílii a v Neapoli. Jižní část země tím ztratila výhodu levné-

ho exportu a její rozvoj se zabrzdil. Vysoká nezaměstnanost a zaostávání za ekonomikou severu přetrvává dosud. Doplácení bohatší části na chudý jih vyvolává na severu separatistické tendence a na jihu frustrace. Tabulka 2 ukazuje, že nezaměstnanost na jihu je až třikrát vyšší než na severu země. Jak řekl Robert Mundell, „*Pokud v rámci státu není práce a kapitál dostatečně mobilní ... lze očekávat v jednotlivých regionech rozdílné míry nezaměstnanosti a inflace.*“⁵

Tabulka 2: Míry nezaměstnanosti v regionech měnové oblasti italské liry

Sever Itálie	Piemonte	6,70 %
	Valle Daosta	4,50 %
	Liguria	9,40 %
	Lombardia	4,50 %
	Trantino-Alto Adige	3,10 %
	Veneto	4,20 %
	Friuli-Venezia Giulia	4,30 %
	Emilia-Romagna	4,70 %
	Toscana	6,70 %
	Umbria	6,70 %
	Marche	5,40 %
	Lazio	11,90 %
	Abruzzo-Molisse	7,60 %
	Molisse	13,60 %
Jih Itálie	Campania	23,60 %
	Puglia	17,60 %
	Basilicata	17,40 %
	Calabria	27,70 %
	Sicilia	24,20 %

Zdroj: Tisková zpráva Eurostatu, 19. 7. 2001

5) Robert Mundell, R.: Optimum Currency Areas, American Economic Review, No 3, 1961, str. 664

Současně je nutno dodat, že vyšší nezaměstnanost v chudších regionech může být i důsledkem dalších faktorů právní unifikace, jako jsou např. jednotné sociální dávky, institut jednotné minimální mzdy apod.

Do r. 1993 existovala společná československá měna. Česká republika v rámci federace byla bohatší částí, z níž putovala většina exportu a kam mířila většina zahraničních investic. Nezaměstnanost v Česku byla nízká, na Slovensku až pětkrát vyšší. Z Čech na Slovensko proudily miliardy korun v rámci různých podpor a sanačních programů. Po rozdělení měny se slovenská měna záhy vůči české znehodnotila asi o deset procent. Nový kurz odrážel slovenskou strukturu poptávky a nabídky a růst slovenské ekonomiky se zrychlil.

V r. 1990 došlo ke sjednocení bohatého západního Německa s chudým východním Německem. Východní Němci od té doby používali k placení stejnou marku jako Němci západní; ovšem struktura zahraničního obchodu byla v obou částech odlišná. Export, který přispíval k vysoké poptávce po marce, pocházel převážně ze západní části. Východní Němci tak dovaželi veškeré zahraniční zboží laciněji, než kdyby měli svoji vlastní východoněmeckou marku. Východní část Německa se potýká s vysokou nezaměstnaností a hospodářskou stagací. Dotace, které posílají daňoví poplatníci ze Západu na Východ, od sloučení Německa dosáhly neuvěřitelných 25 bilionů korun. Vedle financování podpor v nezaměstnanosti šlo především o dotace stavebnímu průmyslu, který díky tomu zaměstnával až třetinu pracovních sil. Tyto dotace se však ukázaly být spíš drogou než lékem. Zastavení finančních injekcí by nyní bylo pro východ Německa smrtící ranou. Německá vláda však svými dotacemi staví na východě jen hladové zdi, když na milion bytů a kanceláří zůstává prázdných.

**Tabulka 3: Míry nezaměstnanosti
v regionech měnové oblasti německé marky**

Západ Německa	Baden-Württemberg	4,40 %
	Bayern	4,50 %
	Hamburg	7,00 %
	Hessen	6,00 %
	Niedersachsen	7,60 %
	Nordrhein-Westfalen	7,70 %
	Rheinland-Pfalz	5,80 %
	Saarland	8,00 %
	Schleswig-Holstein	6,90 %
	Bremen	10,50 %
Východ Německa	Mecklenburg-Vorpommern	15,30 %
	Berlin	13,00 %
	Sachsen	15,00 %
	Sachsen-Anhalt	18,00 %
	Brandenburg	14,70 %
	Thüringen	13,40 %

Zdroj: Tisková zpráva Eurostatu, 19. 7. 2001

3.3 Komu prospěje euro?

Od ledna 2002 se stalo euro společnou měnou dvanácti zemí Evropské měnové unie od Finska po Řecko. Důsledek může být analogický: jakmile některá část eurozóny přitáhne investory nebo zvýší export, vyvolané zhodnocení měny dopadne i na části, které se o něj nezasloužily. Pravděpodobným důsledkem zavedení eura tak bude růst exportu v bohatých zemích EU, pokles ekonomického růstu a nárůst nezaměstnanosti v chudších zemích EU a doplácení bohatších zemí Evropské unie na chudší. Je pravděpodobné, že si existence společné měny různé formy transferů vynutí. *„Dá se předpokládat, že konflikt o rozsahu a trvání transferů z bohatších do chudších zemí a z rychle rostoucích do stagnujících*

*cích zemí bude permanentní charakteristikou měnové unie,*⁶ řekl o evropské měnové unii na Evropském fóru v Alpbachu Václav Klaus. To může způsobit v rámci eurozóny trvalou dominanci bohatého jádra: prostřednictvím přerozdělení komparativních výhod dominanci ekonomickou a prostřednictvím fiskálních transferů dominanci politickou.

Vyspělejší země mohou očekávat, že zavedení společné měny sníží jejich nezaměstnanost. Příznačná jsou v této souvislosti slova někdejšího německého ministra financí Theo Waigela: *„Pro Německo ... je dnes nesmírně důležité zvýšení hospodářského růstu a vyšší zaměstnanost. Více než čtyři miliony nezaměstnaných Němců ... nejsou přeci nějakou anonymní masou. ... Proto tolik usilujeme o vytvoření hospodářské a měnové unie, která zaručuje víc hospodářských úspěchů, investic, a tím i lepší obranný mechanismus proti nezaměstnanosti.“*⁷ Pro Němce by v tomto smyslu bylo výhodnější, kdyby si ponechali svoji marku, kterou by používaly i ostatní země Evropy. Proč výsledkem jednání bylo euro, vysvětluje opět Theo Waigel: *„Proč není možné zavést jako jednotnou evropskou měnu německou marku, která je již dnes v celé Evropě uznávaná a akceptovaná? ... I my musíme brát ohledy na pocity a výbrady těch ostatních. Proto jsme se rozhodli nazvat novou měnu euro.“*⁸

Význam propojení měnové oblasti se slabšími ekonomikami pro německou exportní lobby vystihl britský autor John Laughland: *„Německý byznys stále lépe chápe, že potřebuje znehodnocení měny. Aby si Německo udrželo dosavadní úroveň exportu do evropských zemí, chce změnit německou mar-*

6) Václav Klaus: Evropa pohledem politika, pohledem ekonomika. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2001, str. 95–6

7) Theo Waigel: Naše budoucnost je Evropa. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha, 1997, str. 276

8) Tamtéž.

ku v euro. Němečtí politikové musí čelit situaci, kdy četné německé instituce odcházejí pryč z Německa, ba dokonce pryč z celého evropského kontinentu. Vědí, že pouze uzavřením zbytku Evropy do jediné měnové oblasti lze vyhovět potřebám německého exportního průmyslu.“⁹⁾

Přijetí eura není podmínkou členství v Evropské unii – Dánsko, Švédsko a Velká Británie si své národní měny zachovají. Ani Česká republika, chce-li si udržet své komparativní výhody v zahraničním obchodě, a nechce-li se trvale obracet k bohatším členům Evropské unie s žádostmi o strukturální dotace, by neměla v dohledné době o připojení k euru uvažovat.

9) John Laughland: Znečištěný pramen, nedemokratické počátky evropské ideje, Prostor, Praha, 2001, str. 284.

4. Euro jako politický projekt mezinárodního přerozdělování

Dvanáct evropských zemí se v r. 2002 vzdalo svých národních měn a přijalo euro a s ním měnovou politiku Evropské centrální banky. Tím se tyto státy nejen vzdaly kontroly nad měnovou politikou, ale mnohé z nich se vzdaly i nemalého finančního bohatství. Do dohod o euru byl zabudován explicitní přerozdělovací mechanismus týkající se redistribuce výnosů spojených s vydáváním peněz.

Národní centrální banky vyměnily občanům národní peníze za euro. Bankovky stažené z oběhu se staly pouhým papírem na spálení a mince kovem na přetavení. Národní centrální banky také ovšem postoupily Evropské centrální bance svá aktiva (vládní dluhopisy a devizové rezervy) držaná proti penězům vydaným do oběhu. Výnosy z těchto aktiv se tímto stávají předmětem mezinárodního přerozdělování.

4.1 Národní měna znamená příjem pro státní rozpočet

Vydávat peníze je výnosná činnost, protože hodnota nově „vytištěných“ peněz vysoce převažuje náklady na jejich výrobu. Proto si všechny státy emisi peněz zmonopolizovaly. Tisk peněz je v každé zemi vedle daní zdrojem veřejných rozpočtů. Tento výnos se dnes obvykle realizuje tak, že vlády na pokrytí deficitů rozpočtů vydávají dluhopisy, ty prodávají komerčním bankám a centrální banky tyto dluhopisy nakupují do svého portfolia aktiv. Nově vydané peníze (tzv. ražebné)

tedy hradí část veřejných výdajů. Moderní státy takto obvykle získávají každoročně kolem 1 % hrubého domácího produktu, tj. kolem 2 % objemu veřejných výdajů. Když jsou dříve vydané obligace splatné, vlády vydávají nové dluhopisy, které pokryjí nejen nový deficit, ale rovněž náklady na splacení starých splatných obligací.

Důsledkem této tzv. monetizace dluhu je růst objemu úročených cenných papírů v majetku centrální banky a růst množství peněz v oběhu. Jestliže země provádí vlastní nezávislou měnovou politiku, nepředstavuje placení úroků z obligací v držení centrální banky pro státní rozpočet skutečné břemeno, protože zisk centrální banky odvozený z úročených aktiv je na druhé straně příjmem státního rozpočtu. To ovšem neplatí v Systému evropských centrálních bank. Úrokový příjem národních centrálních bank pocházející z rozpočtů národních vlád – tzv. monetární příjem – představuje balík peněz, který bude Evropská centrální banka každoročně přerozdělovat. Očekávaná výše těchto prostředků činí řádově miliardy euro ročně.

4.2 Euro: největší mezinárodní transfer v dějinách

Se zavedením eura úroky placené národními vládami z monetizovaného dluhu půjdou do společného evropského pytle a následně budou přerozdělovány podle formule, která zvýhodňuje některé státy a znevýhodňuje jiné.

Podíl každého národního státu na monetárním příjmu Evropského systému centrálních bank jako celku je definován následovně: „*Suma monetárních příjmů národních centrálních bank bude do národních centrálních bank přerozdělována v proporci k jejich podílům na ... kapitálu ECB.*“⁴¹⁰ Ovšem pojem „podíl na kapitálu“ neodráží hodnotu majetku,

kteřou do ECB kařda národní centralnı banka vlořı, jak by bylo prırozene, nybrř je naneřteřtı stanoven umeře pomocí prıerozdelovacıho vzorce: „Kařde národní centralnı bance bude pro určení ıpisu kapitálu ECB stanovena váha vypocetana jako součet 50 % podílu prısluřnehoeenskeho státu na populaci Společenství ... a 50 % podílu prısluřnehoeenskeho státu na hrubém domácím produktu ... Společenství.“¹¹ Kvůli této formulí se podíl kařdeho národního státu na monetárním prıjmu ECB bude liřıt od podílu jeho měnového vkladu do ECB. Je to jako by lidé vlořıli peníze do podílového fondu a výnosy fondu se rozdělovaly nikoliv umerne vyřı vkladu podílníka, ale podle velikosti podílníků. řádný soukromý podnik by samozřejmě nikdy s takto absurdními stanovami nevznıkl.

Projekt společné evropské měny znamená patrne nejveřı majetkový transfer v dejnıch. Nezmění-li se zásadně statistická data slouřıcı k výpočtu národních podílů, jen Německo přesune do Evropské centralnı banky aktiva v hodnotě 163 miliard euro a získá podíl v hodnotě 121 miliard euro,cimř se vzdá majetku, který se rovná ročnímu HDP Irskaıı kteryetyřıkrat prıevyřuje HDP Lucemburska. Podíl Německa na spolecnych výnosech Evropské centralnı banky bude o polovinu vyřıı neř podíl Francie, prıtom německá centralnı banka postoupí Evropské centralnı bance 3,5 krát více aktiv neř francouzská centralnı banka.

Ačkoliv formálně aktiva národních centralnıch bank zustavajı v jejich vlastnictví, veřkery prıjem, který z nich plyne, naleřı ECB. To je *de facto* toteř, jako by národní centralnı banky prıvedly na ECB aktiva prımo. Rocnııastka, kteřou

10)elanek 32.5 Protokolue. 18 o Postavení Evropského systému centralnıch bank a Evropské centralnı banky Maastrichtské smlouvy

11)elanek 29.1 tamteř

**Tabulka 4: Redistribuce bohatství
v rámci Evropského systému centrálních bank**

Země eurozóny	Objem aktiv převedených na ECB		Populace		HDP		Vypočtený „podíl na kapitálu“		Zisky/ ztráty
	mld. EUR	podíl	mil. osob	podíl	mld. EUR	podíl	mld. EUR	podíl *	
Rakousko	15.6	3.91%	8.0	2.68%	161.1	3.23%	11.8	2.96%	-3.8
Belgie	11.9	2.98%	10.1	3.38%	188.0	3.77%	14.3	3.58%	2.4
Finsko	10.2	2.56%	5.1	1.71%	82.9	1.66%	6.7	1.69%	-3.5
Francie	47.6	11.94%	57.9	19.40%	1097.3	22.03%	82.6	20.71%	35.0
Německo	163.1	40.90%	81.4	27.27%	1680.6	33.73%	121.6	30.50%	-41.5
Řecko	8.2	2.06%	10.4	3.48%	81.6	1.64%	10.2	2.56%	2.0
Irsko	3.8	0.95%	3.6	1.21%	42.8	0.86%	4.1	1.03%	0.3
Itálie	54.4	13.64%	57.2	19.16%	869.6	17.45%	73.0	18.31%	18.6
Lucembursko	0.1	0.03%	0.4	0.13%	10.7	0.21%	0.7	0.17%	0.6
Nizozemí	22.8	5.72%	15.4	5.16%	275.9	5.54%	21.3	5.35%	-1.5
Portugalsko	6.3	1.58%	9.9	3.32%	69.9	1.40%	9.4	2.36%	3.1
Španělsko	54.8	13.74%	39.1	13.10%	421.6	8.46%	43.0	10.78%	-11.8
Celkem	398.8	100.00%	298.5	100.00%	4982.0	100.00%	398.8	100.00%	0.0

* Národní podíl na monetárním příjmu ECB, který se rovná 50 % podílu na populaci plus 50 % podílu na HDP

Zdroj dat: Hanns-Werner Sinn, Holger Feist: *Eurowinners and Eurolosers: The Distribution of Seigniorage Wealth in EMU*, CEPR Discussion Paper No 1747, Centre for Economic Policy Research, London, 1997

jednotlivé národní centrální banky (a potažmo vlády a dokonce občané) získají nebo ztratí, bude rovna vypočítanému kapitálovému zisku nebo ztrátě násobené úrokovou sazbou z těchto aktiv.

Německý státní rozpočet se bude potýkat s deficitem, protože pravidelné platby úroků do Evropské centrální banky budou vyšší než německý podíl na zisku Evropské centrální banky. Na druhé straně francouzské vládě příplují od německých daňových poplatníků přes ECB příjmy navíc.

Z důvodů vážnosti těchto přerozdělovacích efektů bylo stanoveno přechodné období, v němž Výkonný výbor ECB může rozhodnout, že „*Jestliže [toto přerozdělení] bude znamenat výrazné změny v relativní ziskové pozici jednotlivých národních centrálních bank, lze objem příjmu přerozdělovatého podle Článku 32 omezit,*“ ovšem „*nanejvýš během prvních pěti let po spuštění třetí fáze zavedení eura.*“¹² Po tomto období se „výrazné změny“ stanou realitou a opuštění tohoto systému (osamostatnění měny) bude bez mezinárodních sporů prakticky nemožné, jestliže aktiva byla již jednou *de facto* převedena na ECB.

4.3 Politická rizika společné měny

Navzdory velikosti tohoto přerozdělení národního majetku prostřednictvím eura se v Evropské unii veřejná debata o této podstatě společné měny nevedla a nevede. Evropští voliči si této skutečnosti nejsou vědomi.

V nedostatečné diskusi a vzdálenosti rozhodování od voliče tkví úskalí nadnárodní legislativy, což je obecný problém Evropské unie. Nespravedlivé finanční přesuny způsobují konflikty i mezi příbuznými osobami, natož mezi nepříbuznými národy. Co když si občané Německa jednou položí otázku: *Proč máme každý rok jinému národu z našich daní posílat nemalé dotace?* Co když se objeví rozhněvaný politický vůdce, který označí platby sousedům za nespravedlivé a zastaví je? Jak budou ostatní státy vymáhat pokračování plateb?

Koncept společné měny je nejen ekonomicky pochybný, ale i politicky velmi riskantní.

12) Článek 51 tamtéž

5. Euro přináší Evropě hospodářské problémy

Když o silvestrovské půlnoci roku 2001 Němci vítali s novým rokem i novou měnu euro, netušili, že se stanou jeho první obětí.

Veřejnost ve 12 z 15 zemí Evropské unie uvěřila politikům, kteří slibovali, že zavedení eura přispěje k hospodářskému růstu, sníží nezaměstnanost a všem zemím přinese měnovou stabilitu. Dnes je zřejmé, že zavedení eura nedokázalo zabránit trvalému poklesu růstu evropské ekonomiky a že jednotná měna má rozdílný dopad na jednotlivé země eurozóny. Rychle rostoucí Irsko má dnes vyšší míru inflace než před zavedením eura a stagnující Německo je na pokraji deflace. Tyto rozdílné dopady plynou právě z ekonomické různorodosti evropské měnové unie. **Stav nadměrné inflace nebo nadměrné nezaměstnanosti je standardním průvodním znakem měnové integrace nesourodých ekonomik.**

Země, která se vzdá vlastní měny a přijme euro, ztrácí měnový kurz jako přirozený vyrovnávací činitel toků peněz mezi domácí ekonomikou a zahraničím - a množství peněz v ekonomice se stává neovladatelnou veličinou. Každé zvýšení exportu nebo příliv investic pak znamená zvýšení množství peněz v ekonomice, naopak pokles exportu nebo odliv kapitálu v rámci měnové oblasti vede k poklesu oběživa. Když množství peněz roste, mají ceny tendenci pružně se přizpůsobovat směrem nahoru, což je případ irské inflace. Při poklesu peněžní zásoby se nižší agregátní poptávka projeví

poklesem výroby v důsledku nepružnosti některých cen směrem dolů, což je případ německé recese.

5.1 Pro Německo se euro stalo brzdou

Když německá exportní lobby tlačila na zavedení eura, slibovala si, že zahrnutí slabých ekonomik jihu Evropy přispěje ke znehodnocení společné měny a slabší euro pomůže německému exportu. Dnes je to ale především německá ekonomika, která na zavedení společné měny doplácí. Kdyby dnes stagnující německá ekonomika používala dál svoji marku, marka by depreciovala a pomohla vrátit německou ekonomiku na růstovou dráhu. Relativně rychlý hospodářský růst Španělska, Řecka nebo Irska dnes brání znehodnocení evropské měny, které by německá ekonomika dnes tolik potřebovala.

Navíc, německá deflace v kombinaci s jednotnými úrokovými sazbami znamená, že reálné úrokové sazby jsou v Německu vyšší než ve zbytku eurozóny, což také nenapomáhá zemi vymanit se z recese. Evropský pakt stability vyžaduje, aby země s deficitem státního rozpočtu vyšším než 3 % HDP platila pokuty do společné pokladny. Pokud by Německo takové sankce zaplatilo, mělo by to nejen negativní rozpočtové, ale i měnové důsledky: další odliv peněz ze země by pouze prohloubil deflační krizi. V tomto smyslu měl předseda Evropské komise Romano Prodi pravdu, když Pakt označil za hloupý. Ovšem i bez placení pokut odplouvají z Německa každoročně do Bruselu peníze na dotace chudších členů Unie, jelikož Německo je dlouhodobě v pozici čistého plátce. Proto nyní, když Německo nemá samostatnou měnu, bude se německá peněžní zásoba smrskávat každý rok tak jako tak.

Inflační cíl Evropské centrální banky v současnosti činí 2 procenta. Je to ale pouhý průměr a inflace se v jednotlivých zemích velmi liší. Nízký inflační cíl znamená, že se některé regiony - a dnes je to Německo - snadno dostávají do deflace provázené poklesem hospodářství a růstem nezaměstnanosti. Obecně lze říci, že **čím více se liší hospodářský vývoj v jednotlivých regionech měnové oblasti, tím vyšší musí být průměrná míra inflace, aby společná měna nezpůsobovala v některých regionech deflaci a recesi**. Proto již dnes můžeme čím dále častěji slyšet o nutnosti uvolnit inflační cíl Evropské centrální banky. Pokud k tomu na nátlak Německa dojde, posvátná kráva nezávislosti ECB padne dříve, než kdokoliv čekal.

5.2 České republice by zavedení eura přineslo vyšší inflaci

Nepříznivé dopady zavedení společné měny by měly být varováním pro všechny, kdo horují pro brzké rozšíření eurozóny. Česká republika je rostoucí ekonomika zažívající příliv kapitálu. Tento příliv investic vede každoročně ke zhodnocování koruny přibližně o deset procent. Pokud by Česká republika začala používat místo koruny euro, byl by to nejen konec zhodnocování koruny, ale také návrat každoroční desetiprocentní inflace, která byla výsledkem přílivu kapitálu v rámci systému fixního kurzu do roku 1997. Začlenění České republiky a dalších rostoucích ekonomik střední a východní Evropy do eurozóny by si dříve či později vynutilo další zvýšení inflačního cíle ECB - což by mohlo míru inflace v České republice zvýšit i nad deset procent.

V neposlední řadě, zavedení eura v České republice by znamenalo nejen zrychlení růstu cen, ale také to, že by

inflace byla nastavována a řízena ze sídla Evropské centrální banky ve Frankfurtu, na jejíž politiku by Česká republika měla zanedbatelný vliv.

Romano Prodi měl možná pravdu, když označil pakt stability za hloupý kvůli jeho rigiditě. Kdyby však byl konzistentní, musel by toto hodnocení vztáhnout na projekt eura jako takový.

6. Kdy má ČR usilovat o připojení k euro?

Připojení k měnové unii je krok, který má nepochybně své přínosy a náklady. Z ekonomického hlediska je racionální začít usilovat o přistoupení k euro v okamžiku, kdy potenciální přínosy takového kroku převýší náklady. To je však možné seriózně posuzovat jen tehdy, pokud se bude vážně diskutovat jak o přínosech tak o nákladech.

Zastánci eura hovoří zejména o výhodě snížení poplatků za výměnu peněz a odstranění rizika pohybu kurzů. Tomu rozumí každý.

Naproti tomu odpůrci eura hovoří o optimálních měnových zónách, důchodovém vyrovnávacím procesu, asymetrických šocích, rigiditě mezd. To jsou sice standardní pojmy, s nimiž umí ekonom zacházet při posuzování nákladů a přínosů společné měny, veřejnost jim ale bohužel nerozumí. Domnívám se, že mimo jiné kvůli této informační asymetrii připustili občané dvanácti evropských zemí zavedení eura. Mám dojem, že náklady nebyly dostatečně vysvětlovány.

Věřím, že my budeme mít dostatek času poučit se z pozorování ekonomického vývoje v jednotlivých zemích eurozóny a zvažovat případný vstup do eurozóny pečlivěji.

Mým záměrem je zde hovořit pouze o jednom hospodářském aspektu společné měny, a sice o sdílení kurzu. To je vedle vzdání se suverénní měnové politiky základní podstata vstupu do měnové unie. Náklady sdílení kurzu jsou ve

standardní ekonomii vysvětlovány právě pomocí výše zmíněných pojmů (optimální měnová zóna, důchodový vyrovnávací proces platební bilance, asymetrické šoky, rigidita mezd, imobilita výrobních činitelů).

Pokusím se vysvětlit tyto náklady společné měny v souladu se standardní ekonomikou, avšak srozumitelně, pomocí příkladů.

Argumenty, o kterých budu hovořit, jsou stejně platné pro měnovou unii, tak pro pevné „neodvolatelné“ svázání měn fixními měnovými kurzy. Jediný rozdíl spočívá v tom, že currency board nebo jiná forma fixního kurzu se dá snadněji opustit než měnová unie.

Kurz měny, jak známo, ovlivňuje ceny zboží.

Česká koruna patřila v uplynulém roce mezi jednu z mála měn, které posilovaly vůči dolaru. To mj. znamenalo, že během roku ropa a potažmo benzín pro české občany zlevňovaly. Euro naopak vůči dolaru oslabovalo. Kdybychom tedy v minulém roce měli euro místo koruny, benzín by během roku zdražoval.

Podstatou sdílení kurzu tedy je, že měnový kurz není určován pouze zájmem investorů o českou ekonomiku, zájmem českých občanů o cizí zboží či schopnostmi českých exportérů, ale rovněž faktory, které ovlivňují export, import a investice v ostatních částech eurozóny – např. konjunkturou v Irsku, mzdovými náklady ve Francii či úrodou pomerančů ve Španělsku.

Česká ekonomika loni rostla rychleji než evropská a koruna posilovala. Přijetí eura by zvýhodnilo export a znevýhodnilo import. V jiném roce ale může být situace opačná.

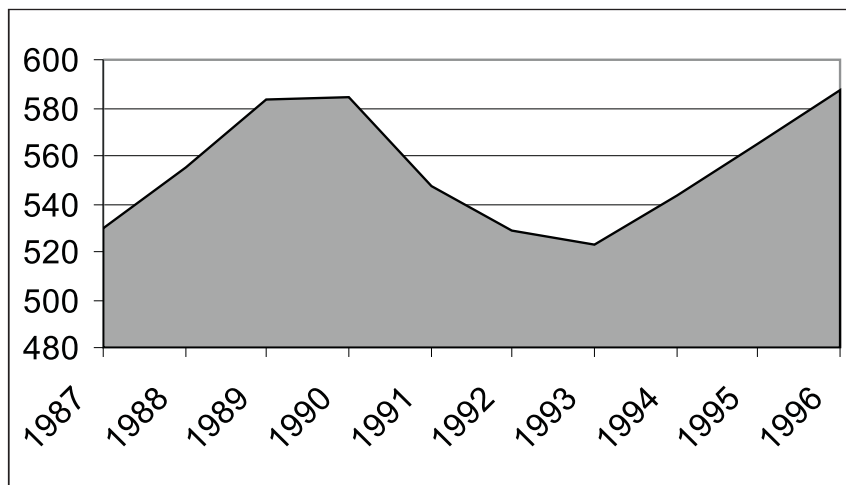
Českou ekonomiku by mohla postihnout recese. Když budeme mít svoji národní volně plovoucí měnu, ta by depre-

ciovala vlivem poklesu zájmu o dovoz zboží. Zlevněná koruna by opět stimulovala export, neboli – ozdravné znehodnocení měny by dostalo ekonomiku z recese. Naproti tomu, kdybychom upadli do recese – a sdíleli přitom měnu se zbytkem Evropy, pokles zájmu o zboží z dovozu by se na hodnotě společné měny neprojevil. Léčivá depreciace by neproběhla.

6.1 Asymetrické šoky a procesy vyrovnávání platební bilance

Finsko zažilo na počátku devadesátých let podobnou recesi jako tehdejší Československo. Finsko neprocházelo transformací, ale podobně jako my pocítilo rozklad ruského trhu. Po odeznění recese způsobené ztrátou ruského trhu se ve Finsku obnovil dynamický růst. Finští podnikatelé se dokázali přeorientovat na nové trhy.

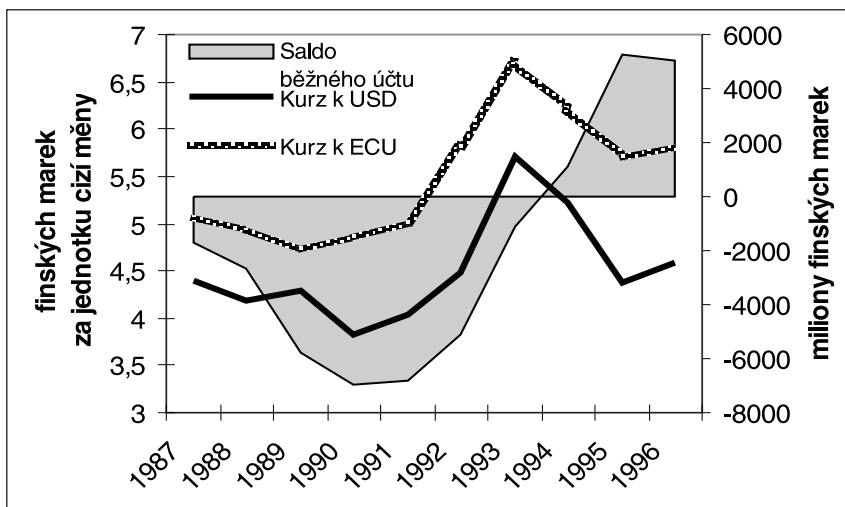
Graf 1: Reálný HDP Finska, ceny roku 1995, mld FIM

Zdroj: *International Financial Statistics*

Průběh recese dokumentuje i graf č. 2, kde vidíme prohlubující se deficit běžného účtu platební bilance. Pokles tržeb ze zahraničí vedl však k depreciaci finské marky, a to jak vůči německé marce, tak vůči dolaru. Po odeznění recese – když finské podniky našly nové trhy – se finská měna opět zhodnotila.

Graf 2: Vývoj měnového kurzu a platební bilance Finska

Zdroj: *International Financial Statistics*

Jinými slovy, proběhl úspěšně tzv. kurzový proces vyrovnání platební bilance.

Průběh recese při kurzovém vyrovnání platební bilance

1. Ztráta trhu
2. Krachy firem
3. Růst nezaměstnanosti
4. Pokles dovozu
5. Depreciace měny
6. Růst exportu
7. Obnovení růstu

Kdyby již tehdy Finsko mělo místo finské marky euro, žádná depreciace by neproběhla. Pětimilionové Finsko je příliš malé na to, aby ovlivnilo kurz ovlivňovaný dalšími 250 miliony Evropanů. Efekt finského poklesu exportu mimo eurozónu by se buď rozložil tak, že by byl absolutně nepatrný, nebo, což je pravděpodobnější, byl by vykompenzován zvýšením exportu někde na druhém konci eurozóny v Portugalsku, platí-li zákon velkých čísel.

Uvedené schéma by se zastavilo u 4. bodu. Proběhl by důchodový vyrovnávací proces platební bilance:

Průběh recese při důchodovém vyrovnání platební bilance

1. Ztráta trhu
2. Krachy firem
3. Růst nezaměstnanosti
4. Pokles dovozu

Finská recese roku 1990 je příkladem asymetrického šoku. Asymetrický šok (rozpad ruského trhu) je událost, která postihne jednotlivé ekonomiky měnové unie nestejně – asymetricky. Proto nedojde k léčivé depreciaci. Kdyby byl šok symetrický a postihl by shodně celou ekonomiku eurozóny, k depreciaci by došlo. Vystavenost ekonomik potenciálním asymetrickým šokům je argumentem proti připojení k měnové unii. Je také zjevné, že asymetrický šok ohrožuje více a) ekonomiky malé a otevřené, b) ekonomiky na okraji měnové unie, což by byl i případ České republiky.

Platební bilance je obraz dynamického a proměnlivého trhu, kde se neustále vyrovnává nabídka měn a poptávka po měně při různých úrovních exportu, importu a toků kapitálu. Důležitý závěr je, že pokud nemůže dojít ke kurzovému

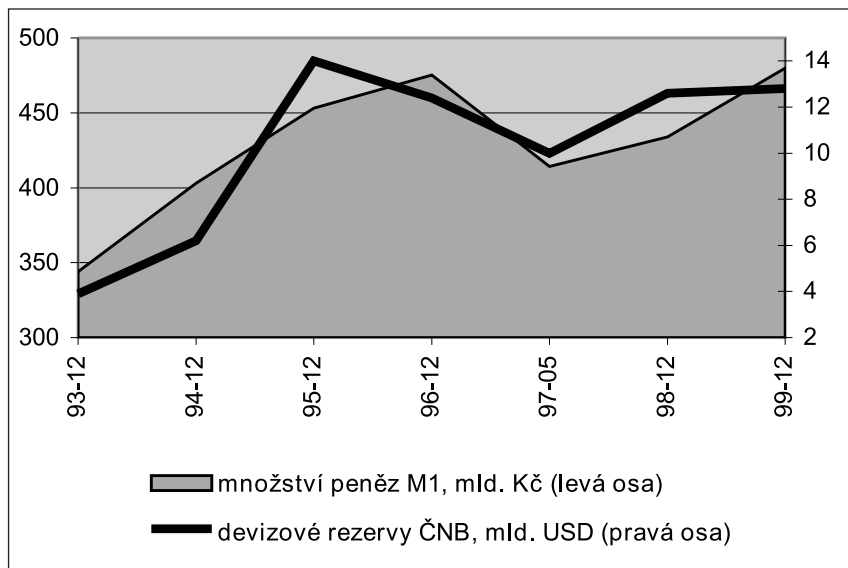
vyrovnání platební bilance (je-li kurz fixován, resp. existuje-li společná měna), dojde k jinému, tzv. cenovému vyrovnání nebo důchodovému vyrovnání. Ukážeme si to na příkladu české ekonomiky v období fixního kurzu.

Když se nemůže měnit kurz, mění se množství peněz v ekonomice. Je-li situace taková, jaká byla do roku 1996 – tedy vysoká poptávka po korunách (tlak na apreciaci), příliv kapitálu znamená zvyšování množství peněz. Víme ze zkušenosti, že docházelo k cenovému vyrovnávání platební bilance – devizy nakoupené Českou národní bankou znamenaly přidávání korun do oběhu, tedy tlak na růst cenové hladiny.

V r. 1997 se situace na devizovém trhu – a trendy v platební bilanci – obrátily. Odliv kapitálu znamenal opačné intervence centrální banky v zájmu udržení kurzu, tedy stažení korun z oběhu. Výsledek ovšem nebyl okamžitý pokles cenové hladiny – ale pokles reálného HDP – tedy důchodový vyrovnávací proces.

Neboli – zatímco při růstu množství peněz se mzdy a ceny přizpůsobují směrem nahoru pružně, při poklesu množství peněz jsou některé mzdy a ceny nepružné směrem dolů. Nepodaří-li se pružně dohodnout pokles mezd, zatímco množství peněz v oběhu je nižší, některé mzdy nakonec prostě nebudou vyplaceny a někteří lidé přijdou o práci.

Graf 3: Vývoj peněžního agregátu M1 a devizových rezerv

Zdroj: Tři roky od měnové krize, Sborník č. 5, CEP 2000

Takto nešťastně končí všechny currency boards a všechny režimy fixních kurzů, pokud nejsou včas opuštěny. Recese postiženého regionu v měnové oblasti je tedy delší a bolestnější. Nedochozí ke kurzovému vyrovnání, ale k důchodovému vyrovnání platební bilance.

Připomeňme, že v české ekonomice roku 1997 byl fixní kurz nakonec opuštěn a koruna depreciovala oproti původní paritě asi o 10 procent. To otevřelo cestu i ke kurzovému vyrovnání platební bilance.

Zatímco při konjunktúře dochází – při fixním kurzu, resp. společné měně – k cenovému vyrovnávání platební bilance (výsledkem je inflace), při recesi dochází k důchodovému vyrovnání platební bilance (výsledkem je růst nezaměstnanosti). K nepříjemnému růstu nezaměstnanosti a poklesu mezd by nedošlo pouze tehdy, pokud by postižení pracov-

níci odešli pracovat do jiné části měnové oblasti, která netrpí recesí, ale naopak v ní probíhá konjunktura a vysoká poptávka po pracovních silách.

6.2 Oddělené trhy práce si vyžadují oddělené trhy měn

V měnových uniích, které nejsou dostatečně homogenní, které netvoří optimální měnovou oblast, přesun pracovních sil není možný.

Jinými slovy, nedostatečná mobilita pracovních sil mezi jednotlivými ekonomikami je argumentem proti vytváření měnové unie, je argumentem ve prospěch kurzů volně pohyblivých podle tržní nabídky a tržní poptávky: „*Pokud by se svět dal rozdělit na regiony, uvnitř kterých existuje mobilita výrobních činitelů zatímco mezi nimi navzájem mobilita neexistuje, pak by měl každý takový region mít svoji vlastní měnu, která by měla být volně pohyblivá vůči ostatním měnám.*“¹³

Dolar posiloval celá devadesátá léta proti drtivé většině měn světa. Argentinské peso bylo výjimkou, protože z důvodu fixace proti dolaru oslabovat nemohlo.

Zatímco měny argentinských sousedů reagovaly na posilující dolar oslabováním a jejich podnikatelé neztráceli americký ani jiné trhy, argentinský export začal zaostávat. Umělé udržování hodnoty měny na úrovni dolaru pomalu ale jistě přivádělo mnohé podnikatele k bankrotu a vyhnalo míru nezaměstnanosti z 11 procent v r. 1994 na 18 procent v letošním roce.

Problém byl zjednodušeně řečeno v tom, že argentinská a americká ekonomika sdílely sice spolu měnový trh, nesdílely ovšem trh práce. Zemědělský dělník, který vlivem

13) Robert Mundell, R.: Optimum Currency Areas, American Economic Review, No 3, 1961, str. 663

stejného kurzu přišel o práci v argentinském údolí řeky Paraná, těžko mohl hledat práci v kalifornském Silicon Valley, kde se nedostávalo softwarových odborníků.

Jestliže se Argentina nepoučila v r. 1997 z české zkušenosti s fixním kurzem, mohli bychom se poučit alespoň my. Pro malou ekonomiku není dobré, když sdílí kurz s jinou velkou ekonomikou a současně neexistuje jednotný trh práce.

Existují-li oddělené trhy práce, měly by existovat i oddělené trhy měn. Jinak vzniká nerovnováha.

V Evropě jednotný trh práce neexistuje. Nemůžu např. přednášet měnovou teorii ve Finsku, nemůžu tam pracovat jako překladatel z angličtiny ani jako analytik politicko-ekonomického institutu, prostě proto, že nemluvím finsky.

Obhájci eura tvrdí, že mobilita pracovních sil v Evropě sice neexistuje, ale že se bude zvyšovat. Mobilitu pracovních sil však nestačí povolit. Nestačí zavést jednotné sociální a zdravotní pojištění. Jestliže pracovní mobilitě brání přirozené překážky, např. jazykové, pak to žádná legislativa nenapraví. Je pravděpodobné, že kvůli problémům, které zavedení eura vyvolá, bude evropská byrokracie tlačit na zavádění jednotných standardů, právě v pracovně právní oblasti, v sociálním a zdravotním pojištění, apod. To je však slepá ulička.

Hospodářské potíže a nezaměstnanost nezpůsobuje pouze unifikace měny, ale i další legislativní unifikace. Minimální mzdy nebo jednotné sociální dávky totiž více odrazují od práce právě v regionech s nižší úrovní mezd.

Mobilitu pracovních sil omezuje nejen jazyková bariéra (která mezi východem a západem Německa či jihem a severem Itálie neexistuje), ale omezuje ji i jednotné sociální

zákonodárství. To vidíme jasně i na příkladu České republiky – kde mobilita z nezaměstnaností trpícího Mostecka do Prahy je nižší než mobilita stavebních dělníků z Ukrajiny do Prahy. Prostě proto, že Ukrajinci nesdílí rozdíl od Mostčanů s Pražany jednotné sociální dávky.

Předseda Evropské komise Romano Prodi je profesorem ekonomie. Je si tedy dobře vědom, že společná měna dopadne tíživě na zemi postiženou recesí. Prodi prohlásil – „*taková krize jednou přijde – pak vytvoříme nové ekonomické nástroje.*“¹⁴ Nástroje, o kterých představitelé Evropské unie hovoří, jsou samozřejmě fiskální nástroje. Mají tím na mysli evropský federální fond, který bude pumpovat peníze do postižených oblastí.

Zastávám názor, že než měnově integrovat nesourodné oblasti, tím je poškodit a pak zachraňovat penězi cizích daňových poplatníků, je lepší zachovat si vlastní měnu.

Nepopírám, že společná měna má řadu výhod, uznávám úsporu transakčních nákladů. Tvrdím však, že náklady sdílení jednoho kurzu jsou vážné a mohou mít vážné dopady na naše hospodářství.

Neumím říci, kdy potenciální přínosy převýší potenciální náklady měnové integrace. Avšak jen budeme-li otevřeně hovořit i o nevýhodách, můžeme se vyvarovat ukvapených rozhodnutí.

14) The Economist 1/2002, str. 11

7.

Evropská unie přistoupila kvůli euru k cenové regulaci

Rychlé zavádění společné měny neprovázelo pouze nadšení, ale také nervozita strůjců evropského projektu. Úspěch eura totiž pro ně představoval symbolický krok v budování společných evropských struktur. Na rozdíl od představitelů evropské administrativy běžný občan zemí EU příliš nechápal, proč by měl přijít o svoji národní měnu a zvykat si na celoevropské euro. V masivní kampani proto EU zdůrazňovala, že hlavní výhoda eura bude spočívat v úspoře za poplatky při výměně jedné měny za druhou.

Počet směnárenských výměn však v EU hraje marginální roli. Když se cestuje do ciziny, většinou již obyvatelé EU – podobně jako my – nemění hotovost, ale vybírají peníze z bankomatu nebo přímo platí kartou. Když evropské banky bez ohledu na zavedení eura poplatky za přeshraniční transakce nehodlaly od 1. 1. 2002 zrušit, mohli se občané EU cítit sliby Evropské komise podvedeni a ptát se „Tak v čem je to euro lepší než stará dobrá marka a starý dobrý frank?“

Z obavy ze ztráty důvěry veřejnosti v projekt společné měny se Evropská unie odhodlala k zoufalému činu: nařídila bankám, že za přeshraniční výběry a platby nesmějí od července účtovat více než za stejné transakce domácí. *„Bez našeho návrhu by spotřebitelé platili příliš mnoho za používání jednotné měny v jiném členském státě, což by snížilo*

přitažlivost eura,¹⁵ prohlásil předseda Evropské komise Romano Prodi.

Tato regulace Evropské unie je do značné míry signifikantní. Za prvé dokládá, nakolik byl projekt uspěchaný a předběhl přirozenou integraci na poli mezinárodních bankovních služeb. Za druhé ukazuje způsob myšlení evropské byrokracie: upřednostňování regulace před tržní soutěží. Za třetí vypovídá o charakteru evropské nadnárodní legislativy.

7.1 Uspěchanost zavedení společné měny

Proč si banky účtují za mezinárodní transakce více než za domácí? Bezchybné vypořádání těchto mezinárodních transakcí není zadarmo. Podíl mezinárodních plateb na všech bankovních transakcích je mizivý a banky tak nemohou realizovat úspory z rozsahu. Vzhledem k odlišným jazykům v různých zemích EU je s vypořádáním mezinárodních transakcí spojena větší agenda. Míra informací o zahraničních bankách je nižší než o domácích bankách. Proto je s mezinárodními převody spojeno i vyšší riziko. To vše může přispívat k tomu, že si banky za mezinárodní převody účtují vyšší poplatek než při stejných transakcích v rámci jednoho státu.

15) Mladá fronta DNES, 27.11.2001, str. B6

Tabulka 5: Výše poplatku za přeshraniční převedení částky 100 euro ve vybraných zemích EMU v roce 2001

země	průměrný poplatek odesílatele	průměrný poplatek příjemce	průměrný poplatek celkem
Lucembursko	9.58 €	0.00 €	9.58 €
Nizozemí	8.84 €	2.60 €	11.45 €
Belgie	10.10 €	1.77 €	11.87 €
Německo	11.93 €	0.00 €	11.93 €
Finsko	10.81 €	3.55 €	14.36 €
Rakousko	15.90 €	1.50 €	17.40 €
Francie	14.79 €	3.27 €	18.06 €
Itálie	12.19 €	7.55 €	19.74 €
Španělsko	14.80 €	5.76 €	20.56 €
Irsko	20.96 €	4.09 €	25.04 €
Portugalsko	26.99 €	4.05 €	31.04 €

Zdroj: Tisková zpráva Evropské komise 12. 7. 2001 IP01/992

Nízké poplatky převažují v zemích Beneluxu, které mají hospodářství nejvíce integrované se sousedy – vlivem dlouholetého přirozeného vývoje a jazykové blízkosti. Je pravděpodobné, že poplatky za mezinárodní převody budou s prohlubující se hospodářskou propojeností klesat. Tržní výše těchto poplatků vypovídá o dosud značné míře neprovázanosti jednotlivých evropských ekonomik.

7.2 EU preferuje regulaci před konkurencí

Snaha snížit tyto poplatky násilím – nařízením Evropské unie – nemůže proběhnout bez vedlejších efektů.

Logickou reakcí evropských bank bude nenápadné zvýšení domácích poplatků, aby na regulaci Evropské unie neprodělaly. Kdo tedy nakonec na euro a regulaci Evropské unie doplatí? Obyčejní občané, kteří málo cestují a budou platit vyšší poplatky za placení doma.

Ještě žádná regulace na světě nezměnila ekonomické zákony a nepodaří se to ani regulaci evropské. Regulace je jenom hradbou, která brání prosazování nejefektivnějších řešení a vede k prosazování tržních zákonů postraními, méně efektivními způsoby. Konečným důsledkem každé regulace je poškození občanů. Podle Romana Prodiho ale v Evropské unii ekonomické zákonitosti neplatí. Evropskou regulaci považuje Prodi za nadřazenou ekonomickým zákonitostem, když prohlásil: *„Rychlé schválení regulace je skvělým příkladem efektivní spolupráce evropských orgánů v zájmu všech evropských občanů.“*¹⁶

Celé opatření bylo přitom naprosto nesmyslné a vyvolané čistě špatným svědomím evropských byrokratů z převahy politických motivů nad ekonomickými při prosazování eura. Kdyby Evropská unie tuto regulaci nezavedla, občané by mohli jednoduše využít výhodu společné měny a vozit si s sebou do sousedních zemí EU hotovost vybranou z bankomatu doma a v cizině v obchodech platit hotově. Jednoduše by poměřili riziko převážení hotovosti a ušlý úrok z neuložení peněz na účtu s poplatkem účtovaným za transakce a racionálně by se rozhodli pro výhodnější alternativu. Konkurence hotovosti a bankovních služeb by vedla banky ke snižování nákladů. Evropská unie se však rozhodla konkurenci potlačit – a zavést regulaci.

7.3 Pravá povaha nadnárodní legislativy

Tato regulace cen bankovních služeb je malým příkladem principu evropské legislativy. Nařízení schválené v Bruselu na nadnárodní úrovni se vztahuje na všechny členské země, občany a firmy, aniž by s tím národní parlament měl cokoliv

16) Tisková zpráva Evropské komise IP/01/1827, Brusel, 13. 12. 2001

dočinění a mohl s tím cokoliv dělat. To je malý příklad ztráty suverenity.

Evropská unie chrlí stále novou regulující legislativu, proces federalizace pokračuje. Není proto pravda, že nyní, když jsme přijali již téměř veškerou svazující legislativu Evropské unie, nemáme vstupem do EU co ztratit. Ještě jsme totiž nepřijali tu legislativu, která teprve vznikne.

8. Evropa není „optimální politickou oblastí“

Podle teorie optimální měnové oblasti je racionální, aby na daném území existovala společná měna, pokud na tomto území existuje mobilita výrobních faktorů – pracovní síla a kapitál se mohou volně přesouvat. Pokud určitá oblast není takto homogenní, měly by v ní spíše existovat oddělené měny s flexibilními měnovými kurzy, jinak hrozí slabším regionům růst nezaměstnanosti a hospodářské zaostávání.

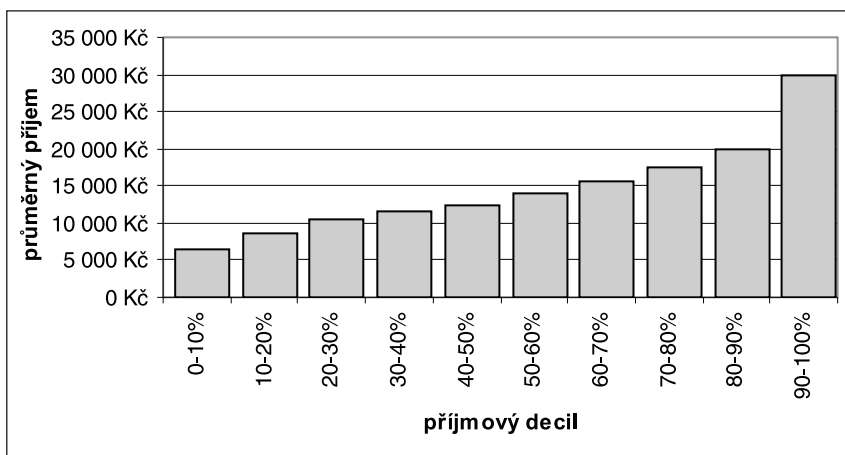
Dovolím si zde koncept optimální *měnové* oblasti parafrázovat a vymezit „optimální *politickou* oblast“. Vyslovím hypotézu, že utvoření politického celku, který není „optimální politickou oblastí“, může vést k vážným mezinárodním konfliktům.

Optimální politická oblast je oblast společného politického rozhodování, v níž lidé nehlasují podle své národní, místní, jazykové, kulturní či náboženské příslušnosti. Optimální politická oblast vykazuje tedy stabilitu politických institucí a neexistují v ní náboženské či národnostní rozpory. Existuje v ní jen přirozený permanentní konflikt mezi levicí a pravicí. Otázkou je, zda Evropská unie je takovouto optimální politickou oblastí. Pokud Evropská unie není „optimální politickou oblastí“, pak její federalizace a prohlubování prvků demokratického hlasování povede k národnostním konfliktům.

8.1 Rovné hlasovací právo jako pramen státního přerozdělování

Lidé mají nestejně schopnosti a nestejně je potkává štěstí. V důsledku toho mají i nestejně příjmy.

Graf 4: Diferenciace příjmů v České republice

Zdroj dat: Český statistický úřad

Lidé mají také tendenci maximalizovat svůj užitek, a činí tak všemi dostupnými způsoby, včetně prosazování vlastních zájmů na úkor ostatních prostřednictvím státní moci. Na základě demokratického hlasování byly ve všech demokratických zemích ustaveny takové zákony, které lidi s vyššími příjmy nutí odvádět více peněz do společného rozpočtu, a které lidem s nižšími příjmy dávají více transferů.

Tabulka 6: Hlasování o návrhu na zavedení 10% daně z příjmu a sociálního transferu ve výši 10 na osobu

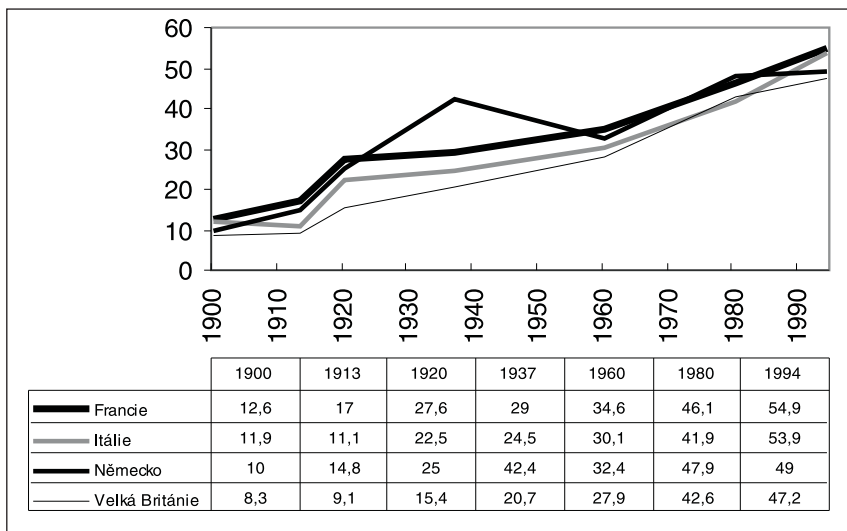
	Volič A	Volič B	Volič C
hrubý příjem	20	80	200
daň	-2	-8	-20
transfer	+10	+10	+10
čistý příjem	28	82	190
hlasování	PRO	PRO	PROTI

Schéma ukazuje, jak by hlasovali voliči maximalizující užitek o návrhu na zvýšení daně z příjmu o 10 procentních bodů ve prospěch zavedení transferu ve výši 10 jednotek na osobu. Volič A i volič B by na takovém návrhu vydělali, budou proto hlasovat PRO a návrh bude schválen. Jde však o hru s nulovým součtem – výnosy voličů A a B jsou na úkor ztráty voliče C.

Graf 4 v zásadě ukazuje na pravolevé rozdělení politických preferencí. Lidé v levé části příjmového spektra budou tíhnout hlasovat pro zvětšování objemu peněz, o nichž se rozhoduje hlasováním, zatímco lidé v pravé části příjmového rozdělení budou preferovat, aby si se svými penězi nakládali pokud možno sami.

Státní přerozdělování bohatství měřené podílem vládních výdajů na hrubém domácím produktu rostlo během celého dvacátého století. Existuje řada hypotéz proč tomu tak bylo. Mimo jiné lze tento vývoj vysvětlit jako důsledek systémové změny rozdělení politické moci – zavádění systémů rovného hlasovacího práva. Situace, kdy hlasy jsou rovné, zatímco úroveň bohatství je rozdílná, dává chudým moc hlasovat o rozdělování cizích peněz ve svůj prospěch. Systém všeobecného rovného hlasovacího práva má v sobě přerozdělování vtěleno.

Graf 5: Vývoj podílu vládních výdajů na HDP ve vybraných evropských zemích

Zdroj: B. Hamerníková – K. Kubátová: *Veřejné finance, Eurolex Bohemia, Praha 2000*

8.2 Multietnický stát jako pramen mezinárodního přerozdělování

Tak jako demokratická volba v rámci národního státu vyvolává přerozdělování bohatství od bohatších jedinců k chudším, podobně společné rozhodování v multietnickém nebo jinak heterogenním státě vede k transferům od poplatníků v bohatších částech k obyvatelům v chudších částech společného státu.

V politicky integrovaném soustátí, které není optimální politickou oblastí, se budou utvářet přirozené parlamentní *ad hoc* koalice podle národní, místní, jazykové či kulturní příslušnosti zastupitelů. Národní klíč bude lépe odpovídat zájmům poplatníků než koalice založené na liberálním nebo socialistickém pojetí hospodářské politiky.

Pokud mají v nehomogenním multietnickém státě při společném hlasování převahu chudší součásti, budou bohaté regiony nuceny nedobrovolně doplácet na zbytek státu. Pokud mají v rámci sjednocené jurisdikce převahu bohaté národy či regiony, budou mít tendenci uplatňovat nad zbytkem politikou a kulturní hegemonii. Obě tyto varianty vedou k mezinárodnímu napětí a národnostním sporům.

Velký národ, který v rámci sjednoceného státu doplácí na zbytek populace, bude chtít chudší národy ovládat. Malý národ, který doplácí na zbytek státu, bude chtít společný stát opustit. Mezinárodní přerozdělování vede vždy jen k subordinaci nebo k separaci. Národnostní spory v bývalém Československu, Sovětském svazu či Jugoslávii, ale i současné napětí mezi východními a západními Němci, Vlámky a Valony v Belgii či severem a jihem Itálie, to jsou obrazy politické integrace nesourodých regionů.

Když malé oblasti doplácí na zbytek státu, budou hlasovat pro omezení transferů. Když jsou malým zemím vnučovány normy velkých národů, budou hlasovat pro posílení autonomie. Jakmile ale rozhodovací kompetence náleží nadnárodní jurisdikci, budou takové snahy vždy přehlasovány. Pak se začne v nespokojených regionech ozývat volání po separaci. V určité fázi politické integrace ale nebude oddělení od svazu těmto regionům dovoleno. Začnou tedy bojovat nepolitickými zbraněmi. Lze si představit vážnější problém než separatismus minority, která nechce sdílet společný stát?

8.3 Evropa není optimální politickou oblastí

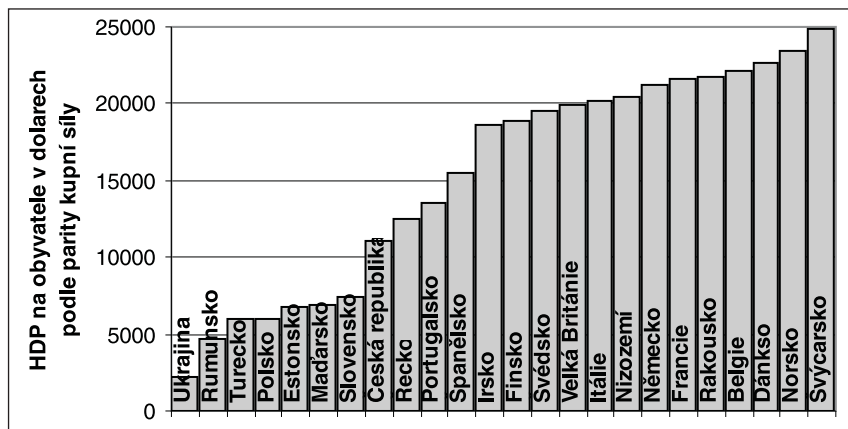
Projekt Evropské unie je budován na předpokladu, že v ní rozdílné národní zájmy nebudou existovat. Předpokládá se, že evropská integrace se fundamentálně liší od všech předchozích pokusů o mezinárodní politickou integraci. Jiří Weigl z Centra pro ekonomiku a politiku k tomu uvedl: „*Výsledkem evropské integrace má být zcela jednoznačně evropský superstát, nová mnohonárodní globální velmoc. Jeho obhájci tvrdí, že právě toto sjednocení zajistí harmonickou a vzájemně prospěšnou koexistenci rozdílných evropských národů a navždy eliminuje riziko jejich konfliktů a obrožení. Odkud se toto přesvědčení bere, nevím. V historii totiž neexistuje ani jediný příklad takového mezinárodního soustátí, které by tyto cíle úspěšně naplnilo.*“¹⁷

Je opravdu Evropská unie natolik odlišným typem spojení, že v ní k národnostním sporům nebude docházet? Fakta nasvědčují tomu, že Evropa není „optimální politickou oblastí“, stejně tak jako jí nebyl ani Sovětský svaz, ani Československo, ani Jugoslávie.

Evropa je množinou různých národů s různou kulturou, různými jazyky a různou úrovní příjmů. Je proto pravděpodobné, že skrze instituce Evropské unie budou prosazovány protichůdné národní zájmy.

17) Jiří Weigl: O zamlčovaných souvislostech evropského sjednocování. In: Laissez Faire, září 2001, str. 2

Graf 6: Diferenciace HDP na osobu v Evropě

Zdroj: 1999 Index of Economic Freedom, The Heritage Foundation, 1999

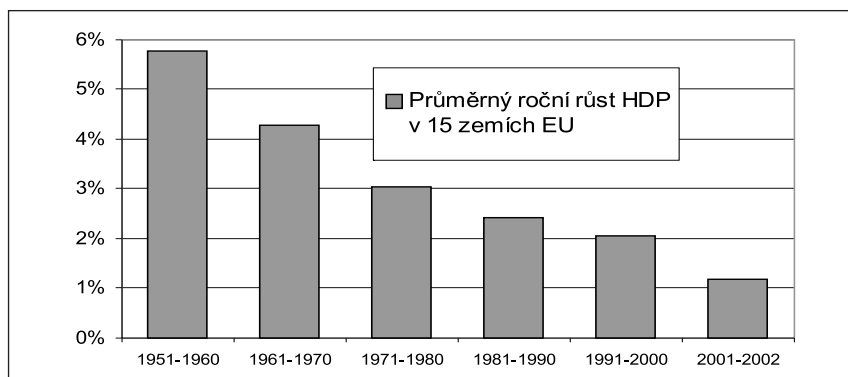
V rámci společného rozhodování budou národy s nižší úrovní příjmů mít tendenci hlasovat pro zvyšování společných rozpočtů a pro udržení strukturálních dotací. Velké národy s vyšší úrovní příjmů budou mít na druhé straně tendenci hlasovat pro uvalování svých norem na celou Evropskou unii.

Evropská unie se ocitla v určité pasti. Chce si přisoudit pravomoci národních států, které jí však přirozeně nepřísluší. Občané evropských zemí byli přesvědčováni, že projekt evropské integrace je hrází proti militantnímu nacionalismu a kolébkou permanentního mírového soužití různých národů. Tato chiméra však vezme za své, jakmile EU vskutku posílí federalizační prvky a demokratické procedury. Pak se národní antagonismy vyhrotí. Bude-li na druhé straně Evropská unie nadále rozhodovat úřednický, hrozí jí zkosnatění a nepřátelský postoj vůči bruselskému centru od všech občanů. Jedinou šancí Evropské unie je návrat k mezivládní spolupráci suverénních států – tj. zbavit orgány EU zákonodárné moci.

9. Proč evropská ekonomika přestává růst

Od doby, kdy započal proces poválečné evropské integrace, tempo hospodářského růstu - a tedy tempo růstu životní úrovně - v západní Evropě trvale klesá (viz graf 7). Západní Evropa tak dlouhodobě ztrácí náskok před rychleji rostoucí jihovýchodní Asií, a nyní i před střední a východní Evropou a dlouhodobě prohlubuje ztrátu za Spojenými státy. Ekonomové se obvykle shodnou, že dlouhodobé tempo hospodářského růstu závisí především na institucionálních faktorech. Pokles ekonomického růstu tedy naznačuje, že v Evropské unii přibývá institucí, které hospodářský růst brzdí. Těmito brzdícími institucemi Evropské unie jsou podle mého názoru programy mezinárodního přerozdělování, regulace a rostoucí byrokratizace EU.

Graf 7: Klesající tempo hospodářského růstu v Evropské unii

Výpočet: Vážený průměr měř růstu reálného HDP z publikací Mezinárodního měnového fondu

Abych blíže vysvětlil příčiny poklesu hospodářského růstu v EU, vezmu si na pomoc pojmy populární matematické teorie - teorie her.

V teorii her se rozlišují dva základní druhy her:

- 1) **Hry s nulovým součtem.** Ve hře s nulovým součtem je vždy zisk jednoho hráče kompenzován ztrátou druhého hráče. Součet zisků a ztrát dává nulu.
- 2) **Hry s nenulovým součtem.** Ve hře s kladným součtem vzniká dodatečná hodnota. Zisky a ztráty jednotlivých hráčů dávají v součtu kladný výsledek. Ve hře se záporným součtem mají hráči po skončení hry v součtu méně než byl počáteční součet jejich vkladů.

9.1 Hospodářská politika a teorie her

Aplikujeme-li teorii her v ekonomii, „hráči“ jsou daňoví poplatníci, spotřebitelé, politici, firmy, zájmové skupiny či státy. Tito jednotlivci či skupiny spolu vstupují do vztahů a vyvíjejí strategie k dosažení svých cílů. Zákony a opatření hospodářské politiky definují „pravidla hry“, která mohou mít povahu buď her s nulovým součtem, nebo her s nenulovým součtem.

Hospodářská opatření s nulovým součtem některým občanům peníze berou a jiným dávají. Takováto opatření nazýváme politikou přerozdělování. Tyto přerozdělovací politiky prosazují socialisté, kteří jsou kdykoliv ochotní vzít peníze bohatým a přerozdělit je chudým, nebo sociální inženýři, kteří chtějí pomocí přerozdělování peněz dosahovat jimi preferované struktury hospodářství.

Na druhé straně liberalizační opatření jsou hrami s kladným součtem, neboť svobodná směna generuje pro obě strany kontraktu dodatečnou hodnotu. To je základní logika

kontraktu: Nikdo by se dobrovolné směny nezúčastnil, pak-liže by mu neměla přinést dodatečný prospěch. Volný trh je nejúžasnější hrou s kladným součtem. Velký omyl marxistů spočíval právě v tom, že se domnívali, že kapitalisté bohatnou na úkor proletariátu – že jestliže podnikatel získá dodatečný příjem, musí se nutně snížit příjem dělníka. Necháпали rozdíl mezi otroctvím a dobrovolnou směnou.

Tabulka 7: Volný obchod jako hra s kladným součtem

	Volič A (obuvník)	Volič B (farmář)	Volič C (krejčí)
přebytek z vlastní činnosti	2 páry obuvi	2 kg masa	2 košile
subjektivní hodnota přebytku	1 kilogram masa nebo 1 košile	1 pár obuvi nebo 1 košile	1 pár obuvi nebo 1 kilogram masa
Distribuce přebytků po uskutečnění obchodu	1 kilogram masa a 1 košile	1 pár obuvi a 1 košile	1 pár obuvi a 1 kilogram masa

Tři voliči mají přebytky své činnosti, které však pro ně nejsou tak hodnotné, jako jiné věci. Např. obuvník by dodatečně dva páry obuvi ve své rodině využil, ale byl by ochoten se jich vzdát za 1 kg masa nebo 1 košili. Kdyby mohl s ostatními obchodovat, mohl by získat jak 1 kg masa, tak jednu košili. Jeho mezní užitek by se zdvojnásobil. Volný obchod je výhodný pro všechny.

Většina veřejných služeb, které dnešní polosocialistické státy poskytují, jsou hrami s nulovým nebo záporným součtem. Bezplatná zdravotní péče, školství nebo dotované bydlení slouží jedněm občanům na úkor druhých. Pokud by stát

tyto služby financované z daní neposkytoval, lidé by s těmito statky obchodovali, každý za účelem zvýšení svého blahobytu. Jak napsal americký ekonom Henry Hazlitt, „*Současný stát blahobytu je spíše než cokoli jiného komplikované uspořádání, kde nikdo neplatí vzdělání svých vlastních dětí, ale všichni platí vzdělání dětí všech ostatních; kde nikdo neplatí účty za své zdravotní výdaje, ale všichni platí zdravotní výdaje všech ostatních; kde se nikdo nestará o zajištění svého stáří, ale všichni se starají o zajištění stáří všech ostatních.*“ Administrativní náklady a neefektivnost pramenící z cenových distorzí dělá z přerozdělovacích her hry se záporným součtem.

Na druhé straně existují veřejné služby, jako policie a soudnictví, které chrání lidem majetek, čímž poskytují dodatečnou hodnotu. Pokud by tyto služby neexistovaly, nastala by anarchie a lidé by se vzájemně okrádali. Hráli by tudíž hry s nulovým součtem.

Proto klasický liberalismus hájí nezasahování státu do ekonomiky, ale na druhé straně hájí stát silný v udržování pořádku, zajišťování spravedlnosti a vnější bezpečnosti.

Pravicová politika je obecně snahou o hry s kladným součtem, zatímco levicová politika znamená pouze přerozdělování bohatství, kde prospěch jedněch je vyrušen stejnou újmou druhých.

9.2 Teorie her a ekonomický růst

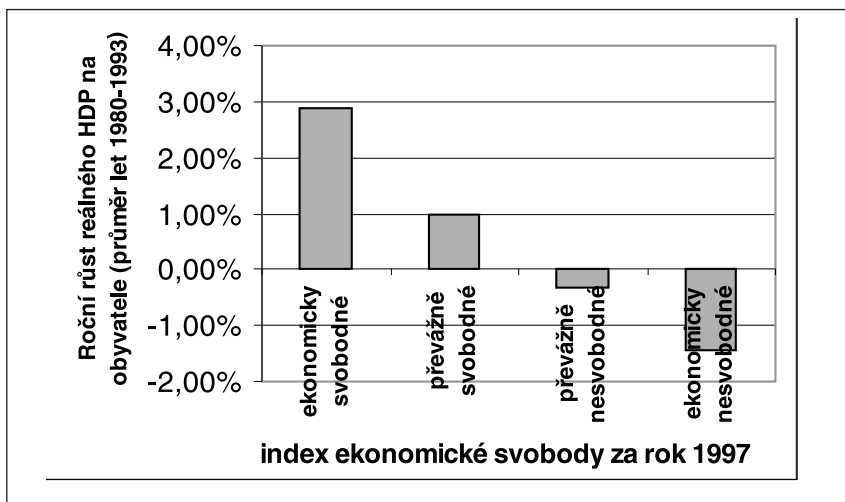
Nezbytným důsledkem uplatňování socialistických opatření, která jsou „hrami s nulovým součtem“, je ekonomická stagnace. Čím méně prostoru zůstává pro dobrovolnou směnu, tj. pro hry s kladným součtem, tím nižší je i hospodářský růst. Socialistické ekonomiky dvacátého století

nutně pokulhávaly za kapitalistickým světem, a rozvíjet se mohly právě jen díky existenci paralelního kapitalistického světa: žily z druhé ruky, kopírováním vynálezů kapitalismu.

Jestliže hry s nulovým součtem vedou k hospodářské stagnaci, hry se záporným součtem vedou k hospodářskému poklesu a hry kladným součtem generují kladný růst, je výsledný hospodářský růst dán váženým součtem nuly, ztrát a zisků, kde váhy jsou podíly prostředků používaných ke hrám s nulovým součtem, záporným součtem a kladným součtem. Prostředky použité ke hrám s nulovým a záporným součtem jsou prostředky zcizené, tj. buď zkonfiskované vládou (např. ve formě daní) nebo ukradené soukromým zlodějem.

Tento závěr potvrzují výzkumy indexů ekonomické svobody, prováděné několika nezávislými instituty. Např. projekt americké nadace Heritage Foundation a vydavatele Wall Street Journal sestavuje tzv. index ekonomické svobody, který bere v úvahu nejen míru zdanění, ale i další faktory, jako omezení zahraničního obchodu, rozsah šedé ekonomiky, vymáhatelnost vlastnických práv či vládní regulace cen. Všechny posuzované faktory se známkuje „jako ve škole“ od jedničky do pětky. Země s průměrnou známkou mezi 1 a 2 jsou považovány za ekonomicky svobodné, se známkou mezi 2 a 3 převážně svobodné, se známkou 3 až 4 převážně nesvobodné a země s průměrnou známkou mezi 4 a 5 jsou považovány za ekonomicky nesvobodné. Ze srovnání úrovně ekonomické svobody a dlouhodobého hospodářského růstu pak vychází zřetelná závislost: země hospodářsky svobodnější, tj. země, kde se hrají převážně hry s kladným součtem, vykazují vyšší hospodářský růst.

Graf 8: Závislost tempa ekonomického růstu na míře ekonomické svobody

Zdroj dat: 1999 Index of Economic Freedom, The Heritage Foundation, 1999

9.3 Evropská unie a teorie her

Rozlišení mezi hrami s nulovým či se záporným součtem a hrami s kladným součtem má význam nejen pro národní legislativu, ale i pro mezinárodní vztahy.

Dohody o odstraňování cel a jiných obchodních překážek jsou hrami s kladným součtem, protože při volné směně obě země těží z plodů mezinárodní dělby práce a využití komparativních výhod. Na druhé straně systémy mezinárodních daní a dotací jsou hry s nulovým nebo záporným součtem.

Evropská unie je hrou s kladným součtem co se týče bezcelního obchodu v rámci členských zemí, ale je hrou s nulovým nebo záporným součtem co se týče obchodu s nečlenskými zeměmi, co se týče přerozdělování prostředků odvá-

děných do rozpočtu EU a co se týče uplatňování jednotných norem.

Z rozpočtu EU je vidět, že přes 80 procent rozpočtu je přerozdělováno formou zemědělských a strukturálních dotací, přes 5 procent jde na administrativu.

Tabulka 8: Rozpočet EU v r. 2000, mld. euro

Příjmy		Výdaje	
1. Daně z dovozu zemědělských produktů	2,0	1. Dotace do zemědělství	41,5
2. Běžná cla	11,7	2. Strukturální dotace	32,0
3. Odvod z DPH	34,0	3. Další programy v EU	3,6
4. Doplnkový podíl na HDP	37,8	4. Další programy mimo EU	5,5
5. Ostatní	3,9	5. Administrativní výdaje	4,7
		6. Ostatní	2,1
CELKEM	89,4	CELKEM	89,4

Zdroj: The community budget: the facts in figures. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000

To, že jsou tyto prostředky rozdělovány nerovnoměrně, je zřejmé. Na jedné straně jsou bohaté země, které do rozpočtu EU odvádějí více než kolik na strukturálních a zemědělských dotacích získají, na druhé straně jsou země chudé, které přijímají více než odvádějí.

Graf 8 také ukazuje, jakým tempem narůstá počet zaměstnanců Evropské unie. Všichni tito vzdělaní lidé by se v Evropě suverénních států mohli věnovat efektivnějším činnostem než vymýšlení a překládání norem a rozdělováním a kontrolou dotací. A to nemluvíme o množství lidí, kteří jsou evropskou agendou zaměstnáni ve státním či soukromém sektoru ve členských i uchazečských zemích.

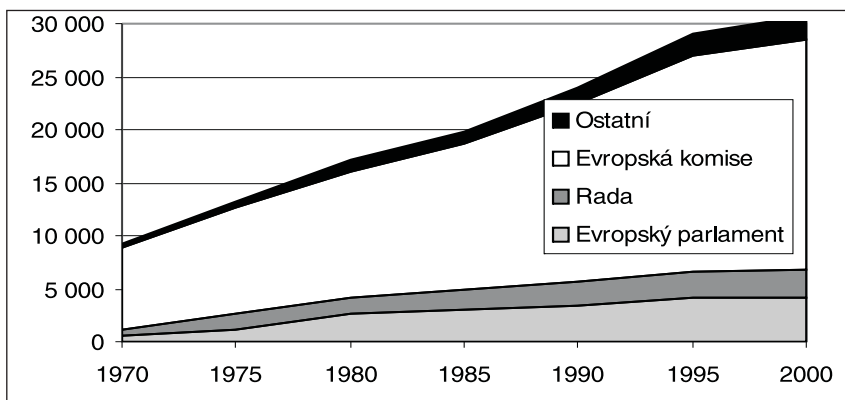
Tabulka 9: Rozdíl placených příspěvků do EU a získaných prostředků, průměr let 1992–97*

Německo	-0,67 % HDP	Finsko	0 % HDP
Nizozemí	-0,59 % HDP	Dánsko	0,22 % HDP
Švédsko	-0,49 % HDP	Belgie	0,66 % HDP
Rakousko	-0,34 % HDP	Španělsko	1,07 % HDP
Velká Británie	-0,29 % HDP	Portugalsko	3,08 % HDP
Francie	-0,11 % HDP	Řecko	4,46 % HDP
Itálie	-0,11 % HDP	Irsko	5,18 % HDP

* pro Švédsko, Rakousko a Finsko průměr let 1995–97

Zdroj: Zpráva zahraničního výboru britské Dolní sněmovny, *Select Committee Report (4 March 1999)*, House of Commons – Foreign Affairs – Third Report (www.parliament.the-stationery-office.co.uk)

Graf 9: Počet zaměstnanců institucí EU

Zdroj: *The community budget: the facts in figures*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000

Bohužel se zdá, že v Evropské unii stále více a více přibývá her s nulovým a záporným součtem: přerozdělování bohatství, sjednocování norem a růst byrokracie. Místo proklamovaného míru a prosperity tak Evropská unie začíná směřovat ke konfliktním přesunům peněz a k hospodářské stagnaci.

10.

Nezdravé kořeny evropské integrace

Česká „intelektuální elita“ dnes nekriticky oslavuje Evropskou unii stejně jako kdysi básnila o Sovětském svazu a jeho pokroku, solidaritě a internacionalismu. Kdo si dovolí pochybovat o smysluplnosti evropské integrace, riskuje minimálně označení za nacionalistu. V jisté skupině našich intelektuálů je národ téměř zapovězený pojem – jenže oni z odmítání nacionalismu a euroskepticismu dospěli k vlastnímu antivlastenectví a čechoskepticismu. Britský autor George Orwell tento jev před 60 lety nazval negativním nacionalismem. Ve svém euronadšení negativní nacionalisté bagatelizují otázku národní suverenity. K této skupině se přidal i významný politický komentátor Pavel Tigrid: *„Opravdová a důstojná státní suverenita se neměří furiantskou nezávislostí na druhých, ale naopak přiblížením se k vyšší mezinárodní sounáležitosti, k propojenosti, ke spolupráci v dnešním světě nezbytné ... Státní suverenita není dnes chápána jen jako nezávislost státu na jakékoli jiné vnější státní moci, ale také jako nezávislost interní – vysvobození se z malodušného, příkrčeného provincialismu, sebestřednosti, furiantského šosáctví, jinak také u nás známých jako čecháčkovství.“*¹⁸ Pavel Tigrid nemá pravdu. Státní suverenita vždy znamenala a bude znamenat jediné: že stát je odpovědný za zákony, které platí na jeho území. Členství

18) Pavel Tigrid: Evropská unie a státní suverenita. Mladá fronta DNES, 3. 5. 2001

v Evropské unii znamená vzdání se svrchovaného rozhodování ve prospěch společných orgánů, na něž má členská země vliv jen v rámci svého podílu.

10.1 Globální jurisdikce versus konkurence suverénních států

Projekt Evropské unie je však jen součástí širšího trendu snah o smazávání národní suverenity a posilování pravomocí celosvětových nadnárodních struktur. Nadnárodním veřejným organizacím je již sto let přisuzována především schopnost zajistit mír. To je ale hluboký omyl. Světovláda válkám zabránit nemůže – nanejvýš jim dá nový název – terorismus.

Dnešní obhájci globální jurisdikce však jdou ve vymezování jejich rolí mnohem dále – přisuzují jí takové úkoly, jako je boj s chudobou, předcházení finančním krizím nebo dokonce regulace tržní konkurence. Václav Havel říká: „*Budoucí OSN by měla mít své stálé vojenské a policejní jednotky. Její vrcholný exekutivní orgán by měl kontrolovat a vymáhat plnění zákonů či usnesení OSN v oblasti bezpečnosti, lidských práv, životního prostředí, výživy, hospodářské soutěže, v oblasti zdravotnické, finanční, místního rozvoje a tak dále.*“¹⁹ Havel se tak přiřadil k lidem, kteří volají po centrálním řízení světa. Je si současně vědom, že na prosazování exekutivní moci světovlády potřebuje finance: „*Ideální by bylo, kdyby jednou – nějakou mikroskopickou částkou svého výdělků – mohl na OSN přispívat co nejpřímější cestou každý obyvatel planety.*“²⁰ Jinými slovy, Václav Havel si přeje, aby OSN v budoucnu disponovala ozbrojenci, kteří by vymáhali celosvětové daně a plnění nařízení celosvětové vlády. Mandát světo-

19) Václav Havel, projev před OSN, New York, 8.9. 2000 (zdroj: www.hrad.cz)

20) Václav Havel, projev před OSN, New York, 24.10.1995 (zdroj: www.hrad.cz)

vlády by se podle Havla měl opírat o vůli lidu planety, kde by 3,1 miliardy mohlo přehlasovat 2,9 miliardy lidí.

Koncept globální jurisdikce je v přímém rozporu s konceptem konkurence jurisdikcí, s konceptem plurality suverénních států.

Ve skutečnosti myšlenky nadnárodní jurisdikce jakožto nástroje „trvalého“ míru a „nového, lepšího života“ nejsou nové. Nejvýznamnějším pokusem o globální jurisdikci byl Sovětský svaz: *„Ideje internacionalismu byly poprvé v dějinách ztělesněny v procesu výstavby socialismu v SSSR, kde byla poprvé na socialistickém základě vyřešena národnostní otázka a vytvořen mnohonárodnostní stát rovnoprávných národů.“*²¹

Sovětský svaz je mrtev, ale myšlenky, na nichž byl budován, žijí dál. Jakoby se historie opakovala ve spirále. V boji za lepší zítřky chtějí dnešní sociální inženýři opět regulovat životy lidí a přerozdělovat bohatství mezinárodně. Jejich národní státy jsou jim už zase malé.

Politická globalizace v Evropě postupuje mílovými kroky. Guru evropských komunistů Lev Trockij kdysi prohlásil: *„Úkolem evropského proletariátu není zachovat na věky brance, nýbrž je naopak revolučním způsobem zrušit. Žádný status quo, nýbrž Spojené socialistické státy evropské.“*²² Trockij je myšlenkovou inspirací vůdčích politiků evropské integrace, jako jsou německý ministr zahraničí Joschka Fischer nebo francouzský premiér Lionel Jospin, kteří jeho vize začínají s úspěchem naplňovat.

21) Ilustrovaný encyklopedický slovník, III. díl, Academia, Praha 1982, str. 12

22) Lev Trockij, Zrazená revoluce, Doplněk, Brno 1995, str. 203

10.2 Human design versus human action

Dnešní evropští vůdci jsou hnáni neochvějnou levičáckou touhou budovat velké projekty. Chtějí zrušit „egoistické národní zájmy“ a vytvořit duch evropanství. Domnívají se, že žijeme v nové, moderní éře, v níž je politická integrace logickým vyústěním tisíciletého vývoje civilizace a že tato integrace je garantem mírového uspořádání a odstranění nerovností. Jejich potíž je v tom, že proti jejich projektu budování nové evropské identity a evropského superstátu stojí dlouhý proces utváření národů a národních států. Všem budovatelům nových lepších zítřků přesvědčeným o výjimečnosti moderní éry již v r. 1767 Adam Ferguson vzkázal: *„Každý krok lidstva, dokonce i v dobách, jež se nazývají osvětlené, je učinně se stejnou nevědomostí budoucnosti; a lidé různých národů narážejí na instituce, které jsou sice výsledkem lidského jednání (human action), nikoliv však realizací jednoho lidského projektu (human design).“*²³ Snaha překonat přirozený vývoj a prosadit vlastní vize navzdory zájmům obyčejných lidí nemůže být v konečném důsledku realizována jinak než formou diktatury.

Světovláda zajisté není aktuální hrozbou. Je ale konečným cílem mnoha budovatelů sjednocené Evropy a Evropská unie je realizací mnoha idejí globální jurisdikce v malém.

23) Adam Ferguson, An Essay on The History of Civil Society, Part III, Section II, London 1767

11. Alternativa vstupu do EU

Existuje řada argumentů PROTI našemu vstupu do Evropské unie: Orgány EU jsou byrokratické a vzdálené obyčejnému občanovi. Evropská legislativa, kterou kvůli hypotetické možnosti vstupu přijímáme, je často svazující a mnohdy nám škodí. Připojení k EU znamená omezení národní suverenity.

Existuje i řada argumentů PRO náš vstup do Evropské unie: Získali bychom velký evropský trh, kam bychom mohli bez celních a jiných obchodních bariér exportovat naše zboží. Mohli bychom volně pracovat v bohatších zemích za vyšší mzdy. Získali bychom nárok na dotace z rozvojových fondů EU.

Problém ale je, že mnohé naše argumenty PRO vstup znamenají současně v Evropské unii argumenty PROTI našemu přijetí. Evropští producenti se bojí levného českého zboží, odbory se obávají přílivu české práce a současní příjemci evropských fondů se s námi nechtějí dělit o dotace. Co z toho plyne?

Naše licitace s EU o přijetí je v mnohém hrou s nulovým součtem. Pokud my na přijetí vyděláme, státy EU prodělají, a naopak. Těžko by proto mohli Řekové nebo Portugalci v parlamentu ratifikovat naše přijetí, když by se tím připravili o evropské dotace a konkurenční výhodu na evropském trhu. Je sice pravda, že 84 procent respondentů v Portuga-

lsku se vyslovalo pro rozšíření EU, je ale také pravdou, že většina z nich nedokázala vyjmenovat žádného z uchazečů a že přes 70 procent uvedlo, že je nezbytné, aby noví členové přijali veškerou legislativu EU a do rozpočtu EU přispívali více než z něj dostávali.²⁴

Pro mnoho evropských firem je výhodné, abychom přijímali evropské normy a ztráceli tak svoji konkurenceschopnost. Uchazečské země ze střední a východní Evropy jsou proto tlačeny k přijímání evropské legislativy za mlhavé přísliby budoucích dotací a pod hrozbou obchodních bariér, pokud by zůstaly za hradbami Evropy. Takový integrační proces není založen na společných hodnotách. Spíš připomíná úplatkářství a vydírání, metodu cukru a biče. V jednání o přijetí Evropská unie předstírá, že nás chce přijmout, a my předstíráme, že do ní chceme vstoupit kvůli jakýmsi společným hodnotám.

Evropská unie ovšem není založena na společných hodnotách, ale na přerozdělování bohatství a regulaci, a tudíž sotva může být zárukou harmonie a prosperity. Politická integrace založená na mezinárodním přerozdělování a unifikaci norem znamená vznik soustátí s národy první a druhé kategorie. Tím zadělává na budoucí konflikty.

V Evropě žije mnoho národů s různými jazyky. Jednotlivé evropské země mají velmi rozdílné úrovně národního ducha. Jinými slovy, Evropa není „optimální politická oblast“. To může v rámci sjednocené Evropy vést k velkému přerozdělování, dominanci velkých národů a následným konfliktům. Chudé národy budou podporovat projekty ve svůj prospěch financované bohatšími národy (společnou zemědělskou politiku, strukturální dotace či společnou sociál-

24) Eurobarometer 2001 – Special Edition, European Opinion Research Group, Brusel 2001.

ní politiku). Budou podporovat větší společný rozpočet, větší společné daně a větší odvody podle HDP do společného rozpočtu. Velké národy budou vnucovat své normy ostatním národům.

Protože mezinárodní přerozdělování vede ke konfliktům, není příslib dotací z evropského rozpočtu automaticky argumentem PRO vstup.

Jediným významným pozitivem členství v Evropské unii je bezcolní obchod v rámci hranic EU. Naneštěstí však Evropská unie znamená současně hradbu proti zboží přicházejícímu ze zbytku světa. Vstup do EU by pro nás znamenal zdražení zboží dováženého ze zemí, které nejsou členy Evropské unie.

Často slyšíme, že přes všechny nedostatky a problémy nemá pro nás vstup do Evropské unie alternativu. Alternativa samozřejmě existuje.

Alternativou našeho vstupu do Evropské unie je zachování národní svrchovanosti. Alternativou přejímání evropské legislativy je posuzování každého zákona podle jeho kvality, a ne podle toho, zda by nás bez něj přijala Evropská unie. Alternativou získávání dotací je zachování finanční nezávislosti. Alternativou evropského uzavřeného trhu je pro nás jednostranné suverénní snižování daní, odstraňování obchodních bariér a mezinárodní dohody o snižování cel a o volném obchodu.

12. Penězovod mezi Bruselem a Prahou

Jedním z aspektů členství v EU jsou finanční toky mezi jednotlivými členskými státy realizované skrze bruselské centrum. Řada občanů a firem si od členství v EU slibuje přístup ke společným fondům. Členské země EU však ze společného rozpočtu peníze nejen získávají, ale také do něj přispívají.

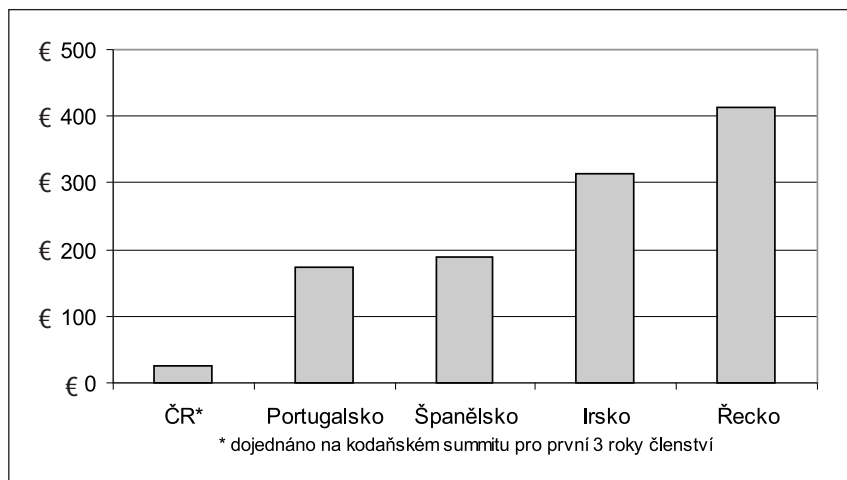
V dnešní EU v zásadě platí princip, že na evropském mezinárodním přerozdělování vydělávají chudší země a doplácí na něj bohatší země v čele s Německem. Z toho se odvíjí i očekávání dotací pro Českou republiku. Panuje obecná představa, že Evropa je solidární, a že jako chudší země ve srovnání se stávajícími členy EU budeme dostávat více než stávající členové.

Chystané rozšíření EU ovšem tento princip ruší. Stávající členské země, které dnes na evropském přerozdělování vydělávají, se svých dotací nechtějí vzdát a nepodpořily by rozšíření EU, pokud by o dotace měly přijít. Na druhé straně ty země, které dnes do společných fondů odvádějí více, než dostávají, se samy dostávají do rozpočtových deficitů a své příspěvky nechtějí zvyšovat.

Na summitu EU v Kodani v prosinci 2002 dohodla česká vláda, že během prvních tří let členství nebudou Češi platit do rozpočtu EU více než z něj dostávat, a že za tyto tři roky bude pro ČR „zisk“ na osobu činit až 74,6 eura. To je skoro 25 euro na osobu na rok. Pro Českou republiku jako celek ročně asi 0,3 % HDP. Pro srovnání, Řecko na členství v le-

tech 1992–1997 rozpočtově „vydělávalo“ 4,46 % HDP a Portugalsko 3,08 % HDP. **Portugalsko, Španělsko, Irsko a Řecko budou dostávat v prvních třech letech po rozšíření z rozpočtu EU více než Česká republika. Evropská unie tímto opouští princip, který označovala jako „solidarita“, jako „klíč ke srovnání ekonomických úrovní“.**

Graf 10: Roční čistý příjem na hlavu z rozpočtu EU v roce 2001

Zdroj: Allocation of 2001 EU operating expenditure by Member State, str. 128 European Commission, September 2002

Je také velmi pravděpodobné, že po uplynutí dohodnutých tří let se Česká republika, pokud vstoupí do EU, stane „čistým plátcem“. Za prvé proto, že se nezvýší vůle dosavadních členských zemí platit ze svého více. Za druhé proto, že bude nutné hradit stále vyšší administrativní výdaje EU, které již dnes pohlcují 5 % společných prostředků. Za třetí proto, že v důsledku přijetí ostatních chudších zemí střední a východní Evropy se Česká republika statisticky vyhoupne nad průměr.

Tím, že byl takto v případě České republiky porušen princip „solidarity“, ztrácí společný rozpočet EU pro Českou republiku jakýkoliv smysl. Nač posílat 25 miliard korun ročně do EU a pak žádat tyto peníze zpět a tvářit se přitom, že se jedná o „evropské“ dotace? **Slavné evropské dotace budou peníze, které budou nejprve putovat od českých daňových poplatníků do Prahy do státního rozpočtu České republiky, potom z rozpočtu České republiky do Bruselu do rozpočtu Evropské unie, potom z Bruselu zpátky do Prahy a nakonec zpátky vybraným subjektům v ČR.** Je naprosto evidentní, že tento finanční kolotoč není zadarmo, a že znamená administrativní náklady a prostředí pro korupci na všech možných úrovních.

Porušením principu solidarity neexistuje jediný rozumný důvod, proč se do tohoto systému plateb zapojovat. Finanční aspekt členství v EU nemůže objektivně být argumentem pro vstup České republiky do Evropské unie.

13. Lze z EU vystoupit?

Je jasné, že bude-li si to přát Česká republika a budou-li si to přát stávající členské státy Evropské unie, může Česká republika vstoupit do Evropské unie. Možnost vystoupení z Evropské unie je však méně jasná. Cílem tohoto článku je poukázat na možnosti a aspekty případného vystoupení členského státu z Evropské unie.

Vstup do Evropské unie znamená vzdání se národní suverenity. Suverenita znamená, že legislativa platná na území suverénního státu je ve výlučné pravomoci tohoto státu. Vstup do Evropské unie znamená ztrátu suverenity se všemi důsledky, které vzdání se národní suverenity s sebou nese. Legislativa vytvořená na úrovni orgánů Evropské unie se vztahuje i na subjekty v těch členských státech, jejichž zástupci v příslušných orgánech Evropské unie s touto legislativou nesouhlasí.

Připojením k EU národní stát získá možnost ovlivňovat společná rozhodnutí a spolurozhodovat tak o pravidlech vztahujících se nejen na něj, ale i na ostatní členské státy. Získáním možnosti spolurozhodovat se však nikterak nesmazává fakt ztráty výlučného rozhodování o sobě samém, neboli získání podílu na společném rozhodování nevykompenzovává ztrátu národní suverenity, pouze stvrzuje ztrátu suverenity členských států.

13.1 Ústavní a neústavní vystoupení z EU

Smlouvy o Evropské unii nepopisují proces vystoupení a je pravděpodobné, že proces vystoupení nebude popsán ani v případné ústavní listině Evropské unie. Žádná ústava na světě neobsahuje postup opuštění státu, tak jako jej neobsahovala ústava československá a jako jej neobsahuje ústava Spojených států amerických ani jiné ústavy. To ještě neznamená, že společný stát nelze opustit ústavní cestou.

Opuštění nadnárodního státu lze provést ústavně (*de iure*) nebo neústavně (*de facto*). Příkladem ústavního rozdělení státu je rozpad Československa k 1. lednu 1993 učiněný ústavní dohodou v orgánech nadnárodního státu. Příkladem neústavního rozdělení státu je většina ostatních známých příkladů rozpadu nadnárodních jurisdikcí. Neústavní rozdělení státu bývá obvykle doprovázeno ozbrojenými konflikty, protože opuštění státu znamená porušení mnoha finančních i nefinančních závazků ze strany subjektů odstupujícího území, na jejichž plnění si činí nadnárodní stát nárok.

Secese (osamostatnění) členského státu by se v případě Evropské unie dělala podle stejných principů jako secese členského státu jakéhokoli jiného nadnárodního státu, tj. ústavní cestou, nebo neústavně. Ústavní opuštění Evropské unie by vyžadovalo souhlas všech členských zemí, protože jen tento souhlas by znamenal kompletní akceptaci porušení celého komplexu závazků, které z členství v Evropské unii plynou. Neústavní opuštění Evropské unie znamená jednostranně deklarovat vystoupení a/nebo přestat plnit závazky vyplývající z členství v Evropské unii. Další vývoj v takovém případě závisí na postoji Evropské unie, resp. jejích členských států, které se mohou pokusit různými způsoby tyto závazky vymáhat, nebo se mohou rozhodnout tyto závazky nevymáhat a tak *de facto* uznat samostatnost země.

Podmínkou existence suverénní jurisdikce je nejen schopnost vytvářet legislativu, ale také schopnost vymáhat závazky, které z legislativy plynou. Evropská unie má kapacitu vytvářet závazky, ale nemá jednoznačnou kapacitu jejich vymáhání. Evropská unie produkuje velké množství právních norem, které členské státy zavazují k přijímání zákonů, placení peněz do společných fondů a dalším povinnostem. Na rozdíl od klasické federace ale EU nedisponuje federální policií a armádou, tedy ozbrojenými silami schopnými zajišťovat vynucování schválené legislativy. Evropská unie nemá mechanismus vynucování práva; nemá institucionalizovaný nástroj, jak potrestat stát, který neodvádí peníze do společného rozpočtu či který neplní jiné legislativní závazky. Evropská unie přitom není „novým řádem“, kde se normy dodržují automaticky, a který nepotřebuje ozbrojené síly k vymáhání svého práva. Vymáhání norem v Evropské unii dosud závisí na poslušnosti národních orgánů dodržovat a vymáhat evropskou legislativu.

V okamžiku, kdy by některý členský stát chtěl Evropskou unii opustit, může se jednoduše přestat řídit legislativou Evropské unie a přestat odvádět peníze do společného rozpočtu. Evropská unie nemá institucionalizované mechanismy jak osamostatnění zabránit. Každý akt členského státu, který by byl v rozporu s legislativou Evropské unie, by však mohl být posuzován jako porušení závazků a Evropská unie může využívat běžných neinstitucionalizovaných mechanismů vymáhání mezinárodních závazků.

13.2 Metody vynucování nadnárodní legislativy

Základními mechanismy vymáhání mezinárodních závazků jsou diplomatické sankce, zabavování majetku, obchodní blokáda a vojenský zásah (válka).

Diplomatické sankce. Nejmírnějším mechanismem vynucování mezinárodních závazků jsou diplomatické sankce. V praxi to může znamenat ostrakizaci v diplomatickém styku, zavádění vízových povinností apod. Evropská unie využila diplomatické sankce vůči vlastnímu členskému státu poprvé v r. 2001 proti Rakousku. Když do vlády Rakouska vstoupila Strana svobodných, vyhlásilo zbylých 14 členských států moratorium na jednání s představiteli Rakouska. To vyřadilo Rakousko i z možnosti organizovat na svém území všelijaké konference EU a připravilo ho tak i potencionální obchodní příjem. Diplomatické sankce mohou být nejmírnějším mechanismem využitým proti členskému státu, který nebude plnit pravidla EU.

Zabavení majetku. Jinou metodou jak vymáhat mezinárodní závazky je zabavování majetku. Když např. v červnu 2001 francouzské státní orgány zabavily na letecké přehlídce v Paříži letadla ruských státních aerolinií a zablokovaly účty ruské diplomatické mise, snažily se tak vymoci splácení ruského státního dluhu. Zabavování majetku se ale ukazuje jako neúčinný nástroj, na který postižená země může vždy reagovat adekvátními protiopatřeními. I tato metoda může být teoreticky využita v Evropské unii. V případě, že by některá země např. odmítla zaplatit pokutu předepsanou Evropskou unií za nedodržení limitu pro výši deficitu státních financí, mohla by EU přistoupit v první řadě k zastavení plateb do neposlušné země, k zablokování účtů apod.

Obchodní sankce. Účinnějším mechanismem vymáhání mezinárodních závazků jsou obchodní sankce. Obchodní sankce se realizují tak, že občanům vlastní země se zakáže importovat zboží z trestané země a exportovat zboží do trestané země. Obchodní sankce samozřejmě škodí nejenom

zemi, na níž jsou sankce uvalené, ale rovněž i zemi, která sankce uvaluje - obě země se připravují o plody mezinárodní dělby práce. Podmínkou úspěchu obchodních sankcí tedy je, že hospodářská velikost zemí uplatňujících sankce výrazně převyšuje velikost trestané země. Vítězství tak může dosáhnou strana, u níž se negativa ze ztráty obchodu „rozloží“ na větším hospodářském území. Možnost zavést obchodní bariéry může účinně zabraňovat i případné snaze členských zemí usilovat o vystoupení z EU. Evropská unie může státu, který by ji chtěl opustit, dát najevo hrozbu omezení přístupu jeho obchodníků na trh EU.

Reálně není podstatné, zda jsou sankce uplatněny přímo (zavedení dovozních bariér v případě, že země nebude plnit podmínky EU a bude si dělat suverénní daňovou, měnovou a další politiku), nebo nepřímo (odstranění dovozních bariér v případě, že země bude plnit podmínky EU). Je pravděpodobné, že hrozba vysokých obchodních bariér vůči zemi, která by chtěla Evropskou unii opustit, bude hlavním nástrojem Evropské unie k zachování své nadnárodní svrchovanosti. Stále častěji je také - ze strany zastánců i odpůrců vstupu České republiky do EU - vyslovována obava, že nemůžeme zůstat „izolovaným ostrůvkem“, že nevstoupení do EU by EU potrestala uvalením obchodních restrikcí.

Jak uvedl např. poslanec za ODS a místopředseda zahraničního výboru Parlamentu Jan Zahradil, *„Obávám se, že ... jediným hmatatelným důsledkem [nevstoupení do EU] by bylo přitvrzení podmínek vzájemného obchodního styku ze strany EU, možná i nad rámec současných asociačních dohod, pro ty, kdo odmítli vstoupit (ve smyslu, že kdo bude zlobit, bude potrestán).“* (Newsletter CEPu, prosinec 2003, str. 2)

13.3 Rizika ukvapené integrace

I v Evropské unii budou jednotlivé členské země prosazovat své národní zájmy. Krajní možností prosazování národních zájmů je osamostatnění. Snaha o osamostatnění se nemusí vždy setkat s pochopením u zbytku Evropské unie. V případě, že Evropská unie neuzná nárok členské země na osamostatnění, může hájit své zájmy pomocí řady mechanismů používaných při vymáhání mezinárodních závazků a požadavků.

Až se Česká republika bude rozhodovat, zda schválit či neschválit vstup do Evropské unie, měla by mít na paměti jak význam národní suverenity pro možnost prosazování individuálních zájmů občanů České republiky, tak možné konsekvence procesu rozpadu Evropské unie nebo jejího opuštění.

Představitelé Evropské unie prezentují proces prohlubování integrace a rozšiřování jako nezbytnou podmínku a záruku míru a svornosti mezi evropskými národy. Ignorují přitom základní principy prosazování národních zájmů, jakoby vstupem do Evropské unie národní zájmy definitivně mizely. Prosazování zájmů však zůstane základní lidskou charakteristikou i v Evropské unii a není vyloučené, že i uvnitř Evropské unie se bude většinový zájem jednoho národa lišit od většinového zájmu jiného národa. Pokud národ, který ztratil suverenitu, nedokáže dosahovat vlastních zájmů v rámci nadnárodních struktur, projeví se nespokojenost snahou po osamostatnění. Toho by si měla být Evropská unie vědoma a být v procesu prohlubování integrace a rozšiřování opatrná.

14.

Vstup do EU by omezil svobodu občanů

V červnu 2003 nás čeká referendum, ve kterém občané budou moci odpovídat na otázku „*Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle Smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?*“. Bude velmi těžké na tuto otázku odpovědět, protože zmíněná smlouva má několik tisíc stran a šance přečíst si tuto smlouvu bude dosti omezená. Obsahem této smlouvy jsou především ustanovení, která znamenají odchýlení našeho případného členství od pravidel platných pro plnohodnotné členy EU. K odpovědi na výše uvedenou otázku je vedle znalosti omezení našeho členství, které plyne z přístupové smlouvy, třeba znát i principy evropské legislativy.

Pro zastánce svobody bude při rozhodování, jak v referendu odpovědět, podstatné zvážit, zda by vstup do EU vedl ke zvýšení, či k omezení svobody. Z liberálního hlediska by se jevilo jako nejvýhodnější mít volný přístup na trh EU, neplatit do a nepřijímat z rozpočtu EU a nemuset uplatňovat normy EU. Tato varianta ovšem neexistuje, a tak musíme volit mezi členstvím a nečlenstvím. Rozhodování v referendu bude o tom, která varianta má blíže k ideálu.

Co je podstatou členství v Evropské unii? Hlavní principy Evropské unie jsou **společný rozpočet, společný trh, společná legislativa** a **přesun suverenity z národních států na Evropskou unii**.

Společný rozpočet. Česká republika bude do společného rozpočtu odvádět částku minimálně 25 miliard korun, a česká vláda doufá, že zpět z EU dostaneme minimálně stejnou částku, abychom netratili. Vzhledem k tomu, že EU spotřebovává 5 % rozpočtu jen na vlastní administrativu a dalších 5 % na svoji politiku v zahraničí, je velmi nepravděpodobné, že bychom dlouhodobě dostávali více než dávali. Pokud by se EU rozšířila o země, z nichž je většina chudší než ČR, octla by se Česká republika brzy v táboře doplácějících. Dříve či později bychom dopláceli nejen na bruselskou byrokracii a palestinské separatisty, ale také na francouzské či polské zemědělce a řecké či slovenské silnice. Společný rozpočet je nástrojem nadnárodního přerozdělování, z kterého nikdy nevězlo nic dobrého.

Společný trh. Společný trh oproštěný od cel a dovozních kvót by byl bezesporu dobrou věcí. Jenže **liberalizace obchodu v rámci EU je zdánlivá. Místo dovozních kvót EU každé zemi stanovuje rovnou kvóty výrobní. Heslo o volném obchodu půlmiliardového trhu je podvodem. Obchod, kde se obchoduje jen s tím, co centrum povolí vyrobit, není svobodný obchod.** Kromě toho, trh EU je navenek uzavřenější než dnešní trh České republiky a dovoz neevropského zboží je zatížen většími bariérami. Rovněž víme, že dojednané podmínky by úplně volný obchod mezi ČR a zbytkem EU nepřinesly minimálně po dobu tzv. přechodných období.

Společná legislativa. Společná legislativa, to jsou direktivy a regulace vydávané v Bruselu, a každá z nich znamená z podstaty omezení svobody. EU nám bude diktovat, kolik smíme vyrábět bramborového škrobu a kolik se u nás smí pěstovat prasat. Bude nám diktovat, jak smějí být velké klece v drůbežárnách, jak hlučné smějí být mixéry, jak

dlouhá musí být záruční lhůta, jestli se u nás smí prodávat acylpyrin nebo jak velké musí být daně. Vliv českých zástupců na tuto legislativu bude zanedbatelný, budeme tak plnit přání jiných. Někdy se říká, že vstupem do EU již nemáme co ztratit, když už jsme evropskou legislativu beztak víceméně přijali. Podstatné je však za prvé to, že zatím jsme nepřijali legislativu, která teprve vznikne, a za druhé to, že zachování národní suverenity, tj. nevstoupení do EU, umožňují kdykoliv již přijaté špatné zákony a vyhlášky zrušit.

Ztráta národní suverenity. Vstup do EU znamená ztrátu suverenity. **Vstupem do EU se Česká republika zaváže akceptovat legislativu vzniklou na evropské úrovni.** S tím je spojeno několik zásadních úskalí pro svobodu jednotlivce. Za prvé, přenos suverenity z národních států na EU znamená potlačení konkurence mezi státy. Jen konkurence daňových a regulačních zákonů přitom umožňuje efektivní snižování míry zdanění a regulace. Za druhé, rozšíření domény centrálního politického rozhodování znemožňuje změnu politiky. **Nadnárodní Evropská unie z podstaty znamená paralýzu demokracie. Národní volby se stanou fraškou, protože ať vyhraje v ČR volby kdokoliv, evropská reprezentace bude zůstávat stále průměrná.** K čemu budou volby, když zásadní regulační a daňové parametry budou určovány v Bruselu? Za třetí víme, že každé opatření státu, které jde nad rámec garance práva jednotlivce na život a majetek, je pošlapáním těchto práv. **Jen svobodná směna je vztah, na němž vydělávají obě strany. Politické přerozdělování a regulace je vždy ve prospěch jedněch a na úkor druhých. V nadnárodní Evropské unii budou pošlapávána práva jednotlivců jedněch národů ve prospěch jednotlivců jiných náro-**

dů a takový stav vždy v historii vedl k vážným národnostním konfliktům.

Vstup České republiky do Evropské unie by oslabil svobodu jednotlivce a přinesl naší zemi více socialismu. Dokud se Evropská unie nezmění v zónu volného obchodu a dobrovolné spolupráce, bude pro zastánce svobody **jedinou rozumnou alternativou zachování státní suverenity a prosazování liberálních principů v rámci České republiky.**

VÁCLAV KLAUS
EVROPA POHLEDEM POLITIKA,
POHLEDEM EKONOMA

Vydal CEP, červen 2001, 224 stran

Kniha Evropa pohledem politika, pohledem ekonoma je souhrnem názorů Václava Klause k problematice evropské integrace. Texty obsažené v knize byly publikovány v tisku nebo předneseny na konferencích během posledních osmi let - od vzniku samostatné České republiky do současnosti. Texty jsou v knize řazeny chronologicky a čtenář tak může posoudit konzistenci autorových názorů vyjadřujících „eurorealistický“ postoj k procesu našeho přidružování k Evropské unii a k problematice Evropy vůbec. V knize čtenář najde jak autorovy názory na otázky národní suverenity a identity, tak i texty dotýkající se takových složitých ekonomických aspektů, jako je teorie optimální měnové oblasti či vztah monetární a fiskální integrace.

Jako červená nit se knihou táhne autorova nedůvěra k sociálně inženýrským projektům a naopak víra v úspěch spontánních procesů; víra v suverenitu občana-voliče a nedůvěra k intelektuálům a byrokratům snažícím se obcházet vůli občanů a dychtivým budovat velké projekty za každou cenu.

Kniha může být cenným zdrojem inspirace nejen pro politology a ekonomy, ale i pro všechny občany, kteří jsou ochotni vnímat problémy v celé jejich šíři, realisticky. Koneckonců, evropská integrace je problém, který se všech našich občanů bytostně dotýká, a jsou to právě občané-voliči, kteří svojí politickou volbou rozhodují o procesu našeho přidružování k Evropské unii a kteří také nakonec v referendu budou rozhodovat o našem případném vstupu do této nadnárodní organizace.

Knihu lze objednat na
tel./fax: 222 192 406
email: cep@iol.cz
www.cepin.cz

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

CEP je českým institutem pro ekonomická a politická studia založeným na podzim roku 1998 jako občanské sdružení.

Cílem CEPu je šíření idejí svobodné společnosti a tržního hospodářství a podpora myšlenek velkých osobností liberálního myšlení.

V čele CEPu stojí správní rada, kterou tvoří
Václav Klaus, Jiří Weigl a Karel Steigerwald.

Centrum pro ekonomiku a politiku je subjektem nezávislým na politických stranách a nehodlá být od politických stran přímo či nepřímo podporováno.

Kontakt:

Centrum pro ekonomiku a politiku

Politických vězňů 10

110 00 Praha 1

tel. a fax: 222 192 406

e-mail: cep@iol.cz

www.cepin.cz

č. účtu: 19-2304260257/0100

IČO: 68402091